EUROPEISKA GEMENSKAPERNAS KOMMISSION

Bryssel den 20.4.2004
KOM(2004) 274 slutlig

MEDDELANDE FRÅN KOMMISSIONEN

Att stödja strukturomvandlingarna: En industripolitik för ett utvidgat EU

SV SV

SAMMANFATTNING

Meddelandet ”Att stödja strukturomvandlingarna: En industripolitik för ett utvidgat EU”

Tillverkningsindustrin har fortfarande stor betydelse för Europas välstånd. Den står dock inför stora utmaningar, och det finns farhågor om att EU kan drabbas av en omfattande avindustrialisering.

Detta meddelande följer på meddelandet ”Industripolitiken i ett utvidgat EU” från december 2002, där kommissionen angav vilka principer som bör gälla för EU:s industripolitik, och meddelandet ”Viktiga frågor som rör EU:s konkurrenskraft – på väg mot en integrerad strategi” från november 2003, där avindustrialiseringen granskades. Detta skedde på begäran av Europeiska rådet som också uttryckt farhågorna.

Enligt kommissionens bedömning finns det inget som tyder på att en allmän avindustrialisering håller på att ske. Däremot sker det inom den europeiska industrin en strukturomvandling som på det hela taget är välgörande och bör uppmuntras, bl.a. genom en politik som underlättar att kunskap skapas och utnyttjas. I det perspektivet oroar Europas otillfredsställande resultat, särskilt i fråga om produktivitet, forskning och innovation. Bedömningen stöds av att utlokaliseringarna inte längre verkar vara begränsade till de traditionellt arbetskraftsintensiva branscherna, utan också börjar uppträda i de branscher på mellannivå som av hävd utgjort den europeiska industrins starka sida, och till och med i de högteknologiska branscherna där det finns tecken på utlokalisering av viss forskningsverksamhet. Samma tendens gör sig också gällande i tjänstesektorn. Indien och Kina är de stora vinnarna i denna utveckling. Ekonomins internationalisering erbjuder dock möjligheter för den europeiska industrin, men utvecklingen måste stödjas genom industripolitiken.

Utvidgningen innebär stora möjligheter för de europeiska företagen, inte bara genom att den inre marknaden blir större utan även eftersom de får möjlighet att omorganisera sina förädlingskedjor i hela Europa och utnyttja de nya medlemsstaternas konkurrensfördelar. Fördelarna i form av billigare arbetskraft kommer dock att vara övergående. Övergången till kunskapsekonomin är oerhört viktig och en viss försiktighet i regleringshänseende bör iakttas så att inte de nya medlemsstaternas konkurrenskraft belastas i onödan.

Av dessa anledningar vill kommissionen utnyttja industripolitiken för att understödja strukturomvandlingarna. Tre slags åtgärder planeras.

För det första bör EU fortsätta sin satsning på bättre lagstiftning och därigenom skapa gynnsamma företagsvillkor. Vid kommissionens integrerade konsekvensbedömningar av sina förslag och initiativ, vilka omfattar den hållbara utvecklingens tre delar, bör större hänsyn tas till konkurrenskraften. Dessutom bör man satsa på att göra mer genomgående bedömningar av lagstiftningens samlade inverkan, t.ex. på branschnivå. Satsningarna bör inte begränsas till kommissionen: de bör också omfatta de andra EU-institutionerna och medlemsstaterna.

För det andra bör samspelet mellan de av EU:s olika politiska insatser som påverkar industrins konkurrenskraft utnyttjas bättre. Kommissionen anger i meddelandet några särskilda initiativ på fem områden som kan göra det möjligt att förbättra samspelet och öka den europeiska industrins förmåga att hantera strukturomvandlingen. På kunskapsområdet är det främst insatser inom innovation, forskning, utbildning och konkurrens som är viktiga.

Dessutom kan marknadernas funktion förbättras, oavsett om det sker genom att bristerna på den inre marknaden avhjälps eller genom att vissa skattemässiga hinder för företagens utnyttjande av densamma undanröjs. Sammanhållningspolitiken, särskilt regionalpolitiken och sysselsättningspolitiken, kan också bidra aktivt till understödjandet av industriomvandlingarna, t.ex. genom stöd till utveckling och spridning av kunskaper. Vad den hållbara utvecklingen anbelangar kan den också bidra konstruktivt till industrins konkurrenskraft bl.a. i form av hållbar produktion. Slutligen bör industripolitikens internationella perspektiv utvecklas ytterligare för att förbättra EU-företagens tillgång till utomeuropeiska marknader och för att exportera EU:s framgångsrika tillvägagångssätt för den inre marknaden.

För det tredje bör EU fortsätta att satsa på enskilda branscher inom industripolitiken. Här är det fråga om att bedöma hur effektiva övergripande instrument är för de enskilda branschernas vidkommande, så att de kan utvärderas och vid behov ändras. I meddelandet redogörs för branschinitiativ som redan inletts de senaste månaderna. Dessutom tillkännages några nya initiativ inom exempelvis bilbranschen och verkstadsindustrin.

Europas konkurrenskraft beror i hög grad på industrin. EU-institutionerna och medlemsstaterna bör bidra till att skapa företagsvänliga villkor. Den kombination av åtgärder som anges torde hjälpa den europeiska industrin, särskilt i de nya medlemsstaterna, att möta strukturomvandlingarna och därigenom bidra till att uppnå det mål som EU föresatte sig för fyra år sedan i Lissabon.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. INLEDNING ... 5

2. DEN EUROPEISKA INDUSTRIN INFÖR AVINDUSTRIALISERINGEN: EN DIAGNOS ... 6

2.1. Överflyttningen av resurser till tjänstesektorn bör inte förväxlas med avindustrialisering ... 6

2.2. Orosmoment på senare tid ... 7

2.2.1. Trendbrottet i produktivitetstillväxten och dess orsaker ... 8

2.2.2. Sämre internationell konkurrenskraft ... 11

2.3. Europeiska unionen inför förändringarna ... 15

3. UTVIDGNINGENS MÖJLIGHETER ... 16

3.1. De nya medlemsstaternas uppenbara fördelar ... 16

3.2. För att utnyttja detta tillfälle krävs stabila, trygga regler ... 18

4. INSTRUMENT FÖR ATT UNDERSTÖDJA STRUKTUROMVANDLINGEN ... 18

4.1. Ett industrivänligt regelklimat ... 20

4.1.1. Bättre lagstiftning ... 20

4.1.2. Vars och ens ansvar ... 23

4.2. Bättre samspel mellan olika politikområden ... 23

4.2.1. Kunskapen i företagens tjänst ... 25

4.2.2. Förbättrade marknader ... 29

4.2.3. Sammanhållningspolitiken som stöd för industri- och strukturomvandlingarna ... 31

4.2.4. Förenlighet mellan konkurrenskraft och hållbar utveckling ... 32

4.2.5. EU-företagens internationella utveckling ... 33

4.3. Anpassad tillämpning av industripolitiken för olika branscher ... 36

5. SLUTSATSER: FÖR EN KONKURRENSKRAFTIG EUROPEISK INDUSTRI ... 37

BILAGA ... 36

MEDDELANDE FRÅN KOMMISSIONEN

Att stödja strukturomvandlingarna: En industripolitik för ett utvidgat EU

1. INLEDNING

Industrin har en avgörande betydelse för Europas välstånd: den europeiska ekonomin är beroende av sin industris konkurrenskraft, i synnerhet eftersom industrin blir alltmer sammanflätad med tjänstesektorn och bidrar till den sektorns utveckling. EU:s industri kan visserligen notera uppmuntrande resultat och dess framsteg i fråga om miljövänlighet och vissa former av teknik är allmänt erkända. Industrin står dock inför stora utmaningar, både interna (den allt snabbare tekniska utvecklingen, bristen på kvalificerad personal), externa (samhällets krav på konsumentskydd, miljöskydd och hälsa) och internationella (nya konkurrenter på världsmarknaden).

Mot denna bakgrund oroar sig allt fler för de risker som dessa utmaningar innebär i form av utlokalisering av stora delar av industrins tillverkningskapacitet till länder med lägre kostnader och mindre betungande regler. Genom begreppet ”avindustrialisering”[1] uttrycks farhågorna om att gemenskapens industri skall få allt svårare att hantera en konkurrens som upplevs som överlägsen och ibland illojal. Dessutom frågar sig flera regeringar vilken skuld alltför betungande regler kan ha i saken. EU bör ta denna oro på allvar, fråga sig hur välgrundad den är och komma med de politiska lösningar som kan behövas.

Syftet med detta meddelande är för det första att granska konkurrenskraften för EU:s industri och bedöma hur stor risken för avindustrialisering är. Själva begreppet avindustrialisering täcker en rad fenomen, både mer och mindre oroande, och en nyanserad bedömning behövs. För det andra innehåller meddelandet konkreta lösningar som kan användas så att EU-industrin får en attraktiv miljö i Europa för sin verksamhet och utveckling. Med bättre villkor kan industrin ta på sig sin uppgift att skapa välstånd och sitt samhällsansvar. Den kan också lämna ett stor bidrag till de mål som EU satte upp för sig självt vid Europeiska rådets möte i Lissabon i fråga om tillväxt och konkurrenskraft.

Avindustrialiseringen är inte ödesbestämd. Om alla hjälps åt kan en god cirkel skapas, och i detta meddelande vill kommissionen lägga fram sitt svar på utmaningen.

---

[1] Denna oro har uttryckts särskilt av Tyskland, Frankrike och Storbritannien i brev från förbundskansler Schröder, president Chirac och premiärminister Blair till kommissionens ordförande Prodi i februari och september 2003. Europeiska rådet uppmanade vid sitt möte i Bryssel i oktober 2003 kommissionen att lägga fram förslag på hur avindustrialiseringen kan förebyggas.

2. DEN EUROPEISKA INDUSTRIN INFÖR AVINDUSTRIALISERINGEN: EN DIAGNOS

2.1. Överflyttningen av resurser till tjänstesektorn bör inte förväxlas med avindustrialisering

Industrins minskande andel av ekonomin bör ses som en del av en långsiktig strukturomvandling. Den beror på en resursomfördelning till tjänstesektorn i de industrialiserade länderna – EU, USA, Japan – som pågått sedan slutet av 1950-talet (se tabell 1 i bilagan). Tillverkningsindustrins relativa andel av den totala sysselsättningen och det totala mervärdet har minskat samtidigt som tjänstesektorns andel har ökat trendmässigt (figur 1).

Figur 1: Mervärde efter sektor

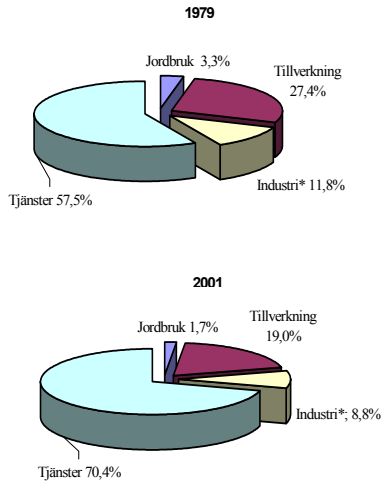

* Industri: Gruvor och utvinning, el, gas, vatten, byggnad.
Källa: M. O'Mahony, B. Van Ark (2003).

En av de pådrivande krafterna bakom denna utveckling har varit att produktiviteten ökat snabbare inom industrin än inom tjänstesektorn (tabell 2 i bilagan). Detta har lett till en stadig överföring av arbetstillfällen från industrin till tjänstesektorn. Visserligen har merparten av de industriella näringsgrenarna sett sina arbetstillfällen minska, men samtidigt har deras förädlingsvärde och produktivitet ökat, t.ex. inom kemibranschen, flyg- och rymdindustrin, teleutrustningsbranschen och flera andra industribranscher (tabell 3 i bilagan). Den utvecklingen kan naturligtvis medföra vissa omställningssvårigheter, men den bör inte betraktas som ett hot, utan snarare som en naturlig följd av de ekonomiska framstegen och därför något som bör uppmuntras och underlättas. Omfördelningen av produktionsresurserna till följd av förändringar i samhället är en förutsättning för konkurrenskraft och långsiktig tillväxt. Förändringarna har många skäl, såsom internationell handel[2], ändrad tillgång till naturresurser och teknikens utveckling.

En sådan industriomställning[3] är på det hela taget positiv, om man ser till att föregripa, erkänna och understödja den. Den bör inte förväxlas med absolut avindustrialisering. Absolut avindustrialisering är något betydligt mer oroande, en tillbakagång av industrin i absoluta tal som kännetecknas av minskad sysselsättning, produktion och produktivitetstillväxt och förvärras av underskott i handelsbalansen. En sådan utveckling kan definitionsmässigt inte observeras med säkerhet annat än på lång sikt. Med de uppgifter som för närvarande finns att tillgå går det inte att säga att en sådan utveckling föreligger i EU. Visserligen har vissa sektorer sett sin sysselsättning och produktion minska samtidigt och varaktigt under

---

2 Industriomställningen hänger också samman med globaliseringen, vilket torde framgå av en undersökning om den europeiska industrins integration i den internationella arbetsfördelningen vars resultat väntas till sommaren 2004.

3 Detta kallas ibland relativ avindustrialisering.

förhållandevis lång tid (tabell 4 i bilagan). Dessa sektorers (5 av 23[4]) utveckling beror främst på förändringar i EU:s komparativa fördelar på internationell nivå och omvandlingar inom själva tillverkningssektorn. Sektorerna har också drabbats av att deras andel av industrins förädlingsvärde sjunkit från 12,3 % år 1979 till 7,3 % år 2001. Förlusten av arbetstillfällen med låg produktivitet till mindre utvecklade länder med lägre arbetskraftskostnader och förändringarna på energimarknaden och de komparativa fördelarnas utveckling har drabbat enskilda regioner och branscher. Omställningen är svårhanterlig eftersom den innebär omfattande omskolning av arbetskraften. Samtidigt är omställningens fördelar mer otydliga. Denna utveckling är dock en följd av att industriproduktionen har ökat, vilket innebär att EU och dess medlemsstater blivit rikare som helhet. Utvecklingen de senaste åren bekräftar det (figur 2 och diagram 5 i bilagan).

Figur 2: Industriproduktionens utveckling i EU 1995-2000
(Index över industriproduktion, 1995 = 100)

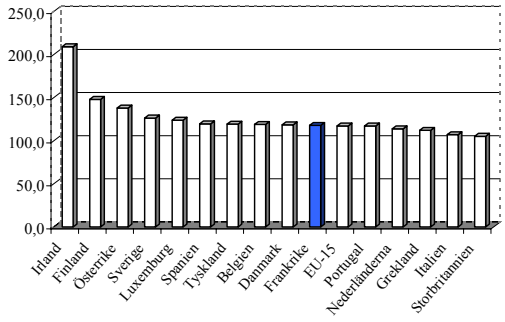

Källa: Eurostat-NewCronos

Dessutom har den ökande sammanflätningen mellan tjänstesektorn och industrin ändrat utseendet på tillverkningsindustrin i egentlig mening och framhävt den skenbara minskningen av tillverkningsindustrins andel av ekonomin. Industrin har på senare år kännetecknats av en högre grad av externalisering, dvs. att företagen lägger ut en allt större del av de tjänster som tidigare utfördes internt på externa entreprenörer (exempelvis transport, logistik och databehandling). Genom denna överföring har industrin kunnat koncentrera sig på kärnverksamheten, vilket bekräftas av undersökningar av företag. Mer än två tredjedelar av de undersökta företagen i Frankrike lägger idag ut verksamhet på entreprenad[5]. Samtidigt innehåller industriprodukterna i allt högre grad olika tjänster såsom kundservice och underhållstjänster, vilket betonar sammanflätningen av industri och tjänstesektor. Försäljningen av en dator eller en mobiltelefon utmärks av en stor del immateriella prestationer (t.ex. intensiv marknadsföring eller kundtjänst). Men denna tendens berör också mer traditionella produkter såsom stål. De tjänster som ingår kan göra det möjligt för de europeiska producenterna att tillföra sådana produkter en kvalitet som kan utgöra det avgörande övertaget i en allt hårdare konkurrens, och därigenom bidra till konkurrenskraften. Av denna anledning bör man nyansera de slutsatser som man kan dra av en rent statistisk bedömning.

Tillverkningsindustrins konkurrenskraft är alltså avgörande för resten av ekonomin, eftersom den drar med sig andra näringsgrenar, bl.a. företagstjänster.

2.2. Orosmoment på senare tid

Om den långsiktiga utvecklingen inte för närvarande bekräftar talet om avindustrialisering, varifrån kommer då de ofta framförda farhågorna? Man måste erkänna att en del av utvecklingen är oroande.

---

4 Sektorer enligt nomenklaturen CITI rev. 3 på den tvåställiga nivån förutom utvinningsindustri, transport, el och vatten. Sektorerna på tillbakagång är följande: textil; kläder; läder och skor; varvsindustri; olja, kol och kärnbränsle.

5 ”Baromètre Outsourcing 2002”, enkät av Ernst & Young till 220 verkställande direktörer, förvaltningschefer och ekonomichefer på olika företag.

2.2.1. Trendbrottet i produktivitetstillväxten och dess orsaker

Sedan 1995 kan man konstatera ett tydligt trendbrott i produktivitetstillväxten inom tillverkningsindustrin i EU (tabell 2 i bilagan). Produktivitetstillväxten har drivit på den ekonomiska tillväxten och de strukturomvandlingar som konstaterats i det förflutna. Produktivitetstillväxten är och förblir en avgörande faktor för att industrins konkurrenskraft skall bevaras, för att resurser skall fördelas på bästa sätt och för att arbetstillfällen skall skapas i hela ekonomin.

Den avmattade produktivitetstillväxten föreligger inte i alla industrialiserade länder, varken i eller utanför EU. Både USA och vissa medlemsstater (Finland, Irland och Sverige) uppvisar en produktivitetstillväxt som ligger över genomsnittet för EU inom tillverkningssektorn (diagram 6 i bilagan). Det ligger alltså inget ofrånkomligt i denna utveckling och den kan inte tolkas som en naturlig del av de långsiktiga strukturomvandlingar som pågår i alla industrialiserade länder.

Det är visserligen sant att produktivitetstillväxten i EU i de högteknologiska branscherna har varit högre än i ekonomin som helhet. Men den har sammantaget legat långt under den i USA inom samma branscher. Skillnaden i produktivitet gentemot USA har därför ökat. De viktigaste skillnaderna mellan EU och USA är prestanda inom de branscher som producerar IKT[6] (figur 3) och även inom de IKT-användande branscherna såsom tjänstesektorn (tabell 7 i bilagan). Denna klassificering är något annorlunda än den som används för IKT-användning[7].

Figur 3: Branscher som bidragit till produktivitetsgapet till USA från 1994-96 till 1999-2001
(arbetsproduktivitet: EU i % av USA, gap i procentenheter)

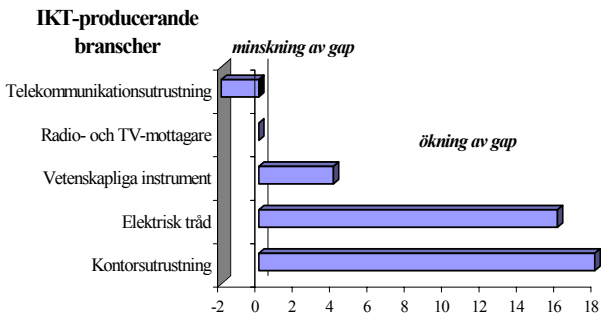

Källa: M. O'Mahony, B. Van Ark (2003).

Figur 4a: FoU-intensitet i företagen

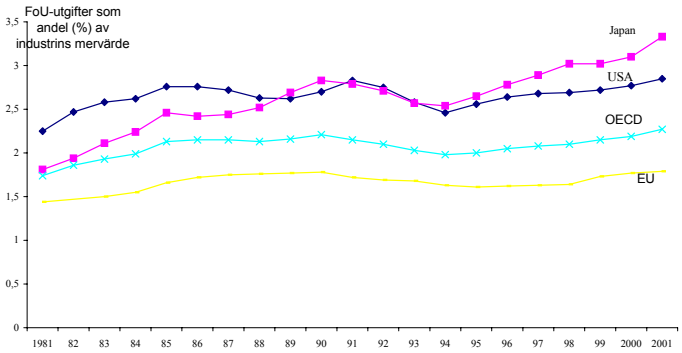

Källa: OECD, MSTI (maj 2003)

Sammanfattningsvis upplever EU alltså både en minskad produktivitetstillväxt inom industrin och klena resultat, särskilt inom de högteknologiska branscherna[8].

Föga förvånande försöker kommissionen med ett brett stöd från rådet och medlemsstaterna att svara på denna situation genom att

---

6 Informations- och kommunikationsteknik.

7 EU har bättre prestanda inom endast en sektor, kommunikationstjänster. "EU Productivity and competitiveness: an industrial perspective". M. O'Mahony, B. Van Ark (2003), EU:s ekonomi: 2003 års översikt, KOM(2003) 729 slutlig.

8 Detta har granskats mer ingående i olika upplagor av den europeiska konkurrenskraftsrapporten och i M. O'Mahony, B. Van Ark (2003).

uppmana till ökade forskningsanslag och en miljö som bättre gynnar utveckling och genomförande av teknik som kan bidra till att avhjälpa EU:s svagheter på området.

Även på detta område är den tillgängliga statistiken inte särskilt trösterik. Europeiska rådet i Barcelona satte upp ett ambitiöst mål: år 2010 skall 3 % av BNP gå till forskningen, varav två tredjedelar från den privata sektorn. De första resultaten från den handlingsplan som kommissionen lade fram i april 2003[9] är positiva men ligger fortfarande under målet på 3 %[10]. I synnerhet har den privata sektorns investeringar i forskning legat långt under den nödvändiga nivån, vilket gjort att EU hamnat på efterkälken efter Japan och USA (figur 4a)[11]. EU investerade 2002 totalt 38 % mindre än USA i FoU (trots allt något bättre än 2000, då EU investerade 40 % mindre än USA). Den största delen av denna skillnad beror på företagen, vilka under 2002 anslog mer än 87 miljarder euro mer i USA än i EU[12] (denna i och för sig stora skillnad uppgick dock till 104 miljarder euro 2000). På branschnivå är dessutom FoU-utgifterna lägre i de spetstekniska branscherna i EU än i USA[13] (figur 4b). Bland de faktorer som förklarar EU:s otillfredsställande resultat jämfört med USA finns följande:

Figur 4b: Europeiska och amerikanska ledande företags FoU-utgifter i några branscher 2002*.

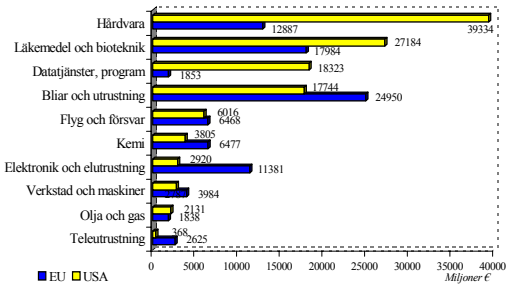

Källa: Efter FoU-utgifter av ledande internationella företag inom sin bransch. Mot ett europeiskt område för forskning. Vetenskap, teknik och innovation. Europeiska kommissionen. Nyckeltal 2003-2004,

- Det är svårare att hitta privat finansiering av forskning.

- En mindre riskvillig, ibland alldeles för lite riskvillig kultur, vilket märks särskilt tydligt inom bioteknikindustrin.

- För litet samarbete mellan offentlig forskning, t.ex. högskolor, och näringsliv.

- Betydligt lägre andel forskare i den yrkesverksamma befolkningen, 5,7 ‰ mot 8 ‰, medan antalet doktorer i teknik och naturvetenskap som utexamineras varje år jämfört med åldersgruppen 25–34 år är större, 0,55 % (0,49 % vid 25) mot 0,41 %.

När det gäller innovation har EU ansträngt sig. De indikatorer som kan jämföras internationellt visar att innovationsmedlen förbättrats (rikskapital, IKT-utgifter m.m.). Trots dessa uppmuntrande tendenser förblir gapet till USA stort (figur 5, tabell 8 i bilagan). Japan

---

9 KOM(2003) 226 slutlig, ”Investering i forskning: en handlingsplan för Europa”, 30 april 2003.

10 Enligt en färsk ekonomisk undersökning skulle förverkligandet av detta mål skapa 2 miljoner nya arbetstillfällen till 2010 och därefter 400 000 arbetstillfällen och 0,5 % i ekonomisk tillväxt extra varje år efter 2010. (”3% d’effort de R&D en Europe en 2010 : analyse des conséquences à l’aide du modèle macro économétrique européen Némésis”, januari 2004).

11 Nivåerna varierar beroende på land. Finland och Sverige har en högre andel i BNP av FoU-utgifter från företag, 2,68 % respektive 2,84 % för 2001 (”European Business Economy”, 2003, Eurostat).

12 I euro 2000. Gapet har dock minskat sedan 2000. Det uppgick till 104 miljarder euro 2000 och 99 miljarder euro 2001.

13 Mot ett europeiskt område för forskning. Vetenskap, teknik och innovation. Europeiska kommissionen. Dessutom har kommissionen lanserat en europeisk resultattavla för industrins forskningsinvesteringar. Den första utgåvan kommer att publiceras i oktober 2004 med en presentation av de 500 europeiska och 500 utomeuropeiska företag som investerar mest i FoU och hur deras investeringar utvecklas.

ligger också långt före EU när det gäller patent från det amerikanska patentverket (USPTO), kvalificerad arbetskraft och IKT-utgifter (diagram 8b i bilagan). Innovationsförmågan brukar dra med sig de övriga sektorerna i ett land, t.ex. i Finland och Sverige: om man innoverar mycket i de högteknologiska sektorer brukar man också innovera jämförelsevis mer i sektorer med lägre teknikinnehåll[14]. Detta visar hur viktigt det är att gynna innovationen inom alla industrisektorer oavsett teknikintensitet. På så sätt kan innovation i en traditionell sektor som skotillverkning göra det möjligt för europeiska företag att positionera sig med tekniska produkter trots en stark utländsk konkurrens och en minskande konsumtion[15]. Samma sak gäller för teko-branschen där de europeiska företagen utvecklat sofistikerade material och visat prov på kommersiell kreativitet.

Figur 5: Gap mellan EU och USA i fråga om innovation 2002

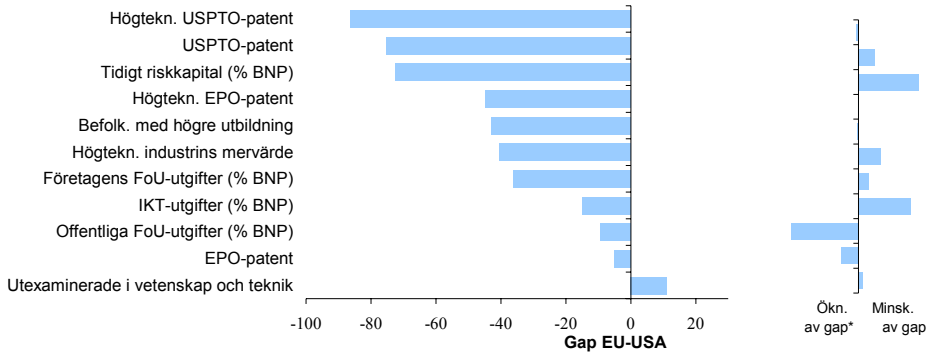

** referensår varierar beroende på indikator mellan 1996 och 2002.*
Källa: Resultattavla för innovation 2003. Gap uttrycka som skillnad i andel (%) EU-USA.

Den enkät som *European Roundtable of Industrialists* utförde 2002 vid några stora europeiska företag[16] visade att flera av dem tänkte lokalisera sin nya FoU-verksamhet någon annanstans än i Europa inom en snar framtid om inte regelklimatet förbättrades. Detta betonar budskapet. Empiriska undersökningar[17] visar tydligt att institutioner och regelklimat spelar en avgörande roll för forskning, innovation, företagande och produktivitetstillväxt. Undersökningarna tyder också på att regelklimatet i allmänhet är tyngre i Europa än i USA, särskilt när det gäller produkter[18].

Dessutom fortsätter USA att locka till sig forskare och högutbildad personal i allmänhet[19]. Detta konstaterande anges regelbundet som en källa till oro. Bara i läkemedelsindustrin finns det prognoser på tio års sikt som går ut på att denna *brain drain* kommer att öka, då FoU-

---

14 Resultattavla för innovation (teknisk rapport nr 4).

15 ”A nouveaux consommateurs, nouvelles stratégies industrielles”, 2000, utförd av Crédoc på uppdrag av DIGITIP.

16 ”The European Challenge”, rapport från European Roundtable of Industrialists till Europeiska rådets vårmöte, mars 2003.

17 ”The EU Economy: 2003 Review”, Europeiska kommissionen; WP 18 (1999), 28 (2002), 329 (2002) från OECD; WP från Internationella valutafonden (2003).

18 Med regelklimatet menas här ett vitt begrepp som täcker många slags regler. Ekonomiska regler styr marknader och påverkar alla sektorer: statliga ingripanden, konkurrens, handel, investeringar. Administrativa regler handlar om möjligheten att verka på marknaden och påverkar företagens dynamik (t.ex. administrativa hinder för att grunda ett företag). Slutligen finns särregler för olika branscher, för närvarande t.ex. regleringen av de allmänna tjänster som håller på att avregleras till viss del. Dessa regler har inte nödvändigtvis införts av gemenskapen utan kan lika gärna vara medlemsstaternas ansvar.

19 ”En strategi för rörlighet i det Europeiska området för forskningsverksamhet”, KOM(2001) 331 slutlig, 20.6.2001.

investeringarna i USA är nästan dubbelt så höga som i EU vilket lockar till sig forskarna[20]. Men lockropen träffar också europeiska studerande i USA. Enligt några undersökningar planerar 11 000 av de 15 000 europeiska studerande som tagit ut en doktorsexamen i USA att stanna kvar där och arbeta, vilket bekräftar att landet uppenbarligen utövar en stark lockelse.

Ruta 1:
Läkemedelsindustrin: i skärningspunkten mellan regler och innovation

Läkemedelsindustrin är starkt beroende både av innovationen och av en lagstiftning som väsentligen påverkats av folkhälsoskäl. Därför är den industrin ett utmärkt exempel på samspelet mellan dessa två faktorer och behovet av att skapa regler som gynnar innovation. För en dynamisk utveckling krävs att sektorns resurser kan utnyttjas. Den eftersläpning som den europeiska industrin har i fråga om innovation och FoU hotar dock dess konkurrenskraft på lång sikt. Branschen innoverar mindre än sina amerikanska konkurrenter. Mellan 1992 och 2002 ökade FoU-investeringarna i EU med 8 % per år medan ökningen var 11 % i USA, vilket till slut blev ett belopp på 21 miljarder dollar respektive 26 miljarder dollar. Mellan 1998 och 2002 lanserades 44 nya läkemedel i EU jämfört med 85 i USA. Dessa faktorer är avgörande för produkternas förädlingsvärde men också, som en del av den goda cirkeln, för förmågan att attrahera kvalificerad arbetskraft. EU:s försämrade attraktivitet har drivit flera företag att lokalisera allt mer av sin forskning i USA, vilket för med sig att nyutexaminerade hamnar där, vilket i sin tur skapar en ond cirkel för EU. Bland de kända problemen finns alltså låga FoU-utgifter, men också institutionella och juridiska faktorer som missgynnar branschen: splittrade marknader, avsaknad av konkurrens på nationella marknader, långa väntetider för att få släppa ut nya läkemedel på marknaden och priskontroll.

Dessa problem har behandlats av G-10-högnivågruppen, som kommissionen inrättat. Gruppen kom fram till vilka politiska åtgärder som krävs. Några av åtgärderna har redan vidtagits genom en översyn av läkemedelslagstiftningen som Europaparlamentet och rådet antog i mars 2004 och som träder i kraft i slutet av 2005. Den omfattar bl.a. påskyndat godkännande av läkemedel, enhetlig skyddstid på 10 år för vetenskapliga uppgifter om nya läkemedel med möjlighet till förlängning på ett år om en ny, innovativ indikation föreligger, utvidgat tillämpningsområde för det centraliserade förfarandet så att det går snabbare att få läkemedlet godkänt för hela gemenskapsmarknaden, samt slutligen utvidgning och systematisering av systemet med ”vetenskapliga råd” till företag under den avgörande forsknings- och utvecklingsfasen.

** Bain & Company **Global Competitiveness in Pharmaceuticals. A European Perspective, Enterprise Papers, n°1-2001.*

2.2.2. Sämre internationell konkurrenskraft

Om konkurrenskraftsindikatorerna för EU:s högteknologiska branscher inte är så lovande, vad händer då inom EU:s traditionellt starka branscher som kemi och verkstadsindustri? Uppgifterna om EU:s konkurrenskraft gentemot USA visar att det är här som EU har kvar mest av sin konkurrenskraft (tabell 9 i bilagan). Men dessa branscher står inför en allt starkare konkurrens från de nya industriländerna. Det är inget nytt med denna internationalisering av ekonomin, men till de gamla tigerekonomierna i Sydostasien, som har utövat ett starkt konkurrenstryck i många år, kommer nu också de demografiska jättarna Kina och Indien.

[20] Bain & Company, 2003.

- Nya framväxande konkurrentländer

Kina har sedan 1980-talet vuxit fram som en konkurrent som kan utnyttja sina låga produktionskostnader tack vare billig och riklig tillgång till arbetskraft. Landet har främst etablerat sig inom leksaks- och teko-industrierna, där det utövat ett starkt konkurrenstryck på de europeiska och amerikanska industrierna (figur 6). EU har också ett handelsunderskott i de mer traditionella branscherna (diagram 10 i bilagan).

Figur 6: Handelsbalans för EU, USA och Japan (världen och Kina)

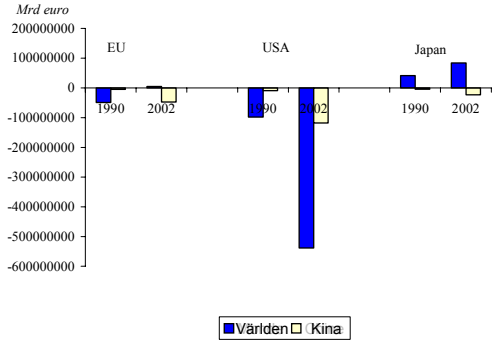

Källa: Eurostat, FN

På 1990-talet dök en annan typ av specialisering upp, som byggde på högteknologiska produkter (elektronik). Det handlade om export av färdigmonterade produkter från utländska företag i Kina, främst japanska och sydostasiatiska. På senare år har Kina börjat satsa på andra områden med högt teknikinnehåll (IKT, bioteknik) och forskning och konstruktion (elektronikkomponenter). Genom grundandet av teknikparker i särskilda ekonomiska zoner (Shanghai eller provinsen Guangdong) kan utländska företag attraheras, vilket vittnar om myndigheternas vilja att utveckla landets industri.

Den kinesiska industrin visar idag ett förnyat intresse för kvalitetsfrågor, vilket yttrar sig som en vilja att utveckla och internationalisera sina egna märken och främja nationella flaggskeppsföretag. De kinesiska företagen visar med myndigheternas stöd en vilja att bli globala aktörer med närvaro på alla marknader, särskilt inom vissa produktsegment som elektronik och vitvaror där landet har specialiserat sig. En del kinesiska företag, t.ex. TCL, har utvecklat sina varumärken på hemmamarknaden och penetrerar nu de västerländska marknaderna, där de kan nå konsumenterna tack vare europeiska producenters varumärken och distributionsnät (Thomson). Andra namn börjar också framträda, som Haier och Galanz inom vitvarubranschen.

Ruta 2:
Orosmoment för industrins försörjning

På senare år har vissa delar av EU:s industri, bl.a. bil-, flyg-, verkstads- och metallbranschen, mötts av en ökad internationell konkurrens som inte nöjer sig med färdigtillverkade produkter utan också inriktar sig på industrins försörjning av råmaterial.

Marknaderna för vissa former av råmaterial (t.ex. stål, ädelmetaller, övriga metaller, koks och gummi) och vissa andra former av insatsvaror (t.ex. metallskrot) har på den sista tiden utsatts för ett starkt tryck främst på grund av den kinesiska industrins tillväxt. Kina har blivit en av världens största förbrukare av metallskrot. De fyra senaste åren har exporten av koppar- och aluminiumskrot från EU till Asien fördubblats och uppgår nu till 400 000 ton vardera. Samtidigt har EU sett sin import av samma varor minska kraftigt (från 700 000 ton till 400 000 ton respektive 700 000 ton till 450 000 ton). Detta medför problem för de europeiska industrier som använder dessa råvaror. Omkring 30–40 % av EU:s metallproduktion bygger på återvinning av metallskrot.

Än så länge är tillbakagången för liten för att denna nya utveckling skall kunna bedömas fullständigt. Vissa bedömare tror att en liknande utveckling snart kommer att äga rum för energiprodukter. Om utvecklingen fortsätter kommer dock vissa delar av EU:s industri att hotas allvarligt.

Samtidigt fortsätter Indiens potential att öka: förutom traditionella branscher som textil satsar landet på att nischa in sig på områden med högt förädlingsvärde såsom bioteknik och IKT, där kluster av lokala och multinationella amerikanska och europeiska företag samverkar.

- Ökande tendens till utlokalisering

Allt detta och den allt snabbare utvecklingen de senaste åren gör att man kan befara, ibland med rätta, att vissa industrier kommer att etablera sig i Kina och dra med sig användar- och leverantörsindustrier och därigenom minska den industriella basen i Europa. En del företag har redan eller planerar att utlokalisera för att utnyttja de lägre arbetskraftskostnaderna. Enligt en undersökning utförd av DIHK i Tyskland 2003[21] är det av de företag som investerar utomlands nära 45 % som gör det av besparingsskäl. Några regioner i Spanien har också drabbats av detta, t.ex. Katalonien där både europeiska och utomeuropeiska företag, som Philips och Samsung, utlokaliserar sin produktion till andra delar av världen.

Den kinesiska industrins ökade styrka inom mer teknikintensiva branscher gör samtidigt att man kan befara att utlokaliseringarna inte kommer att hålla sig inom de traditionella branscherna. Utlokaliseringarna berör också forskning och högteknologiska branscher, men det är inte möjligt att kvantifiera utvecklingen och skilja den från industrins globalisering. Med utbyggd infrastruktur, ökat kunnande på vissa högteknologiska områden, god utbildning, allt mer kvalificerad arbetskraft, bra universitet och lägre forskningskostnader än i Europa erbjuder vissa framväxande ekonomier, särskilt Kina och Indien, fördelar som de europeiska och amerikanska industriföretagen inte kan bortse ifrån. Dessa har därför börjat utveckla sin FoU där, vilket har lett till att annan högteknologisk verksamhet dragits med.

Dessutom kan man iaktta en viss utlokalisering till Indien där vissa tjänster gynnas av tillgång till engelsktalande, billig arbetskraft. Sådana tjänster för utländska kunders räkning, ofta amerikanska eller brittiska men i allt högre grad även från andra europeiska länder, gällde först teletjänstcentraler men omfattar nu även datatjänster, bokföring och databehandling. Det pågår nu en debatt i USA om utlokaliseringens följder för ekonomin, sysselsättningen och produktiviteten.

Dessa olika iakttagelser på olika områden utgör skälig grund för oro, men de bör inte förleda till makroekonomiska generaliseringar.

Även om en del arbete har gjorts för att bedöma utlokaliseringarnas följder är deras omfattning svår att kvantifiera[22]. Utlokaliseringarna ingår i ett enormt flöde av utländska investeringar där EU både medverkar och gynnas i hög grad. År 2002 tog EU emot 85,9 mrd euro (0,9 % av BNP) i utländska direktinvesteringar utom EU och investerade

---

21 ”Produktionsverlagerung als Element der Globalisierungsstrategie von Unternehmen”, maj 2003, Deutscher Industrie-und Handelskammertag (DIHK).

22 En rapport från Frankrikes senat 2001 tyder på att utlokaliseringar är ett marginellt fenomen och att deras inverkan på sysselsättningen inte är mer än 2–300 000 arbetstillfällen. De utgör omkring 5 % av de franska direktinvesteringarna på de näraliggande marknaderna (Central- och Östeuropa, Nordafrika) och mindre än 1 % på mer avlägsna marknader.

utanför EU för 130,6 mrd euro (1,4 % av BNP)[23]. Huvuddelen av investeringarna går till andra OECD-länder, främst USA. Direktinvesteringarna i Kina har ökat sedan mitten av 1990-talet, men utgjorde 2002 nära 2 % av de europeiska utländska direktinvesteringarna utanför EU och nästan en tredjedel av dessa i Ostasien (efter Singapore och Filippinerna)[24]. Å andra sidan har EU flera attraktiva sidor som bidrar till ett gynnsamt företagsklimat, såsom hög kvalitet på utbildning, infrastruktur och offentlig service och goda relationer på arbetsmarknaden.

För det andra är det fortfarande oklart hur de påverkar sysselsättningen på det makroekonomiska planet. Utländska investeringar kan i själva verket medföra mer handel. Vissa undersökningar tyder på att handelsflöden och investeringsflöden stöttar varandra. Investeringar utomlands ersätter alltså inte befintlig export utan bidrar tvärtom till ökad handel[25].

Man kommer dock inte ifrån att en del branscher och regioner har drabbats särskilt hårt av utlokaliseringar. Därför måste man ta hänsyn till enskilda orter och branscher när man bedömer denna utveckling och försöker ta reda på vad den beror på: en jakt på lägre kostnader eller en vilja att komma undan ett betungande regelklimat?

- Ta del av de framväxande ländernas tillväxt

När länder som Kina och i viss mån Indien träder in i världsekonomin bidrar de på grund av sin demografiska tyngd till att den internationella konkurrensen förändras. Deras tillväxtpotential är enorm, och kan kanske också ses som en möjlighet. Den snabbväxande kinesiska marknaden erbjuder onekligen stora möjligheter för de europeiska företagen. Den europeiska industrin strävar aktivt efter att slå sig in på en marknad med världens snabbaste tillväxt, inte utan en viss framgång. De europeiska biltillverkarna står för mer än 60 % av försäljningen på den snabbväxande kinesiska marknaden, och liknande framgångar har rapporterats från bl.a. mobiltelefontillverkningen.

Dessutom är produktivitetsgapet mellan länder som Kina och EU fortfarande stort och innebär f.n. inga absoluta komparativa fördelar i de branscher där de håller på att investera[26]. Kinas öppnande för handel kan utgöra ett tillfälle för den europeiska industrin, förutsatt att dess tillträde till den kinesiska marknaden inte stoppas av tekniska handelshinder[27]. Kina står idag för knappt 8 % av EU:s import, jämfört med 2,6 % år 1990, men bara 3,4 % av dess export, jämfört med 1,5 % år 1990. Tack vare landets utveckling är tillväxten stark inom vissa

---

23 Dessa uppskattningar bekräftar att flödena minskat efter tillväxten åren 1997–2000.

24 Europeiska unionens utländska direktinvesteringar, årsbok 2001. Eurostat.

25 Fontagné L., Pajot M., ”Investissement direct à l’étranger et échanges extérieurs : un impact plus fort aux Etats-Unis qu’en France”, *Economie et Statistique*, nr 326–327, 1999, 6/7.

26 Enligt vissa empiriska uppskattningar av produktiviteten i Tyskland respektive Kina finns det en stor skillnad mellan länderna: arbetskraftens produktivitet i Kina är bara 8,6 % av den i Tyskland. Ruoen R., Manying B., China’s Manufacturing Industry in an International Perspective: A China-Germany Comparison, Economie Internationale, 92 (2002), s. 103-130.

27 När Kina anslöt sig till Världshandelsorganisationen utfäste landet sig att avsevärt förbättra tillträdet till sin enorma marknad med 1,3 miljarder potentiella konsumenter. Medeltullen för tillverkade produkter skall sänkas från 17 % till 9 %, de högsta tullarna skall sänkas, kvoter skall avskaffas senast 2006, tjänster skall öppnas inom de flesta branscher, immaterialrätt skall skyddas, utländska företag skall få bättre villkor för etablering osv.

sektorer[28] och tillväxten kan fortsätta. Den kinesiska ekonomins snabba utveckling utgör redan en drivkraft för den internationella handeln. Ekonomisk utveckling är inte ett nollsummespel. Ett Kina som blir rikare och utvecklas kommer att bli ett Kina som importerar mer. Man kan också notera att den europeiska industrin inte deltagit i uppsplittringen av produktionen i Asien och att dess handel snarare bygger på komplementaritet[29]. När den kinesiska marknaden öppnas har den alltså möjlighet att utnyttja sina starka sidor.

2.3. Europeiska unionen inför förändringarna

Argumenten kan sammanfattas enligt följande:

Man kan inte säga att det förekommer avindustrialisering i Europa, men däremot kan man bekräfta att det pågår en ständig, ibland smärtsam (om verkningarna särskilt drabbar en viss bransch eller region) men i det långa loppet välgörande process av strukturomställningar genom vilken resurser hela tiden omfördelas till branscher med komparativa fördelar. De tendenser på medellång och lång sikt som redovisats ovan tyder mer på denna utveckling än på avindustrialisering.

Trots det har det på senare år, särskilt sedan 1995, dykt upp oroande tecken, bl.a. redan kända problem som Europas dåliga resultat i fråga om produktivitetstillväxt, forskningsanslag och innovationsförmåga. Detta märktes först inom högteknologiska branscher men även i industrisektorer där Europa tidigare varit starkt.

Öppningen av de industrialiserade ekonomierna är kanske inte en ny företeelse, men aktörerna i och utseendet på denna internationella arbetsfördelning har förändrats: den snabba utvecklingen efter den första oljekrisen, slutet på den traditionella arbetsfördelningen mellan Nord och Syd, de nya konkurrenterna bland Sydländerna utan att Nordländernas dominerande ställning inom världshandeln påverkas i grunden, att arbetsfördelningen sker inom branscher och inte längre enbart mellan branscher, samt uppdelningen av produktionsprocessen på internationell nivå. Det snabbt diversifierade exportutbudet från de framväxande ekonomierna har möjliggjorts av en uppbyggnad av humankapitalet som gjort att de länderna kunnat göra nya investeringar och ge sig in på förhållandevis teknikintensiva verksamheter.

Mellan de industrialiserade länderna ser man också en allt mer omfattande kvalitativ arbetsfördelning (dvs. handel inom branscherna med produkter av olika kvalitet). Om produkterna skiljer sig åt till kvaliteten och produktionsprocessen bygger handeln med dem alltså på en ny variant av komparativa fördelar, något som innebär en positionering i kvalitetshänseende. Ett land som specialiserar sig på produkter av hög kvalitet inom många branscher kommer då att i högre grad utnyttja FoU och innovation, vilket får positiva och kumulativa följder för tillväxten.

Bedömningen försvåras dock av den ogynnsamma konjunkturen i vissa länder i EU. I vilken mån beror den senaste tidens problem på detta läge och i vilken mån avspeglar de den långsiktiga ekonomiska utvecklingen? Svaret, hur otillfredsställande det än kan tyckas, är att det är för tidigt för att säga något. Dessutom påverkas EU:s konkurrenskraft av valutakurserna, där euron den senaste tiden först sjönk kraftigt mot dollarn när den just hade lanserats och sedan steg lika kraftigt.

---

28 Energisektorn upplevde en stark tillväxt (+22 %) under 1995–2002, men andra sektorer som elektronik och kemi har också gått framåt starkt (+ 12 % respektive 13 %) (källa: BCG).

29 WP nr 2002, CEPII (2002); WPS 2197, Världsbanken (1999).

De faktorer som anges här utgör risker, inte säkerheter. Men med tanke på riskernas karaktär måste de beaktas.

Konkurrenskraften är den faktor som är avgörande för industrins problem. Om man försummar den kan de dåliga föredömena bli fler och fler. Valet att satsa på konkurrenskraft gjordes redan i Lissabon. I andra rapporter har man redan tagit upp avståndet mellan EU:s resultat och dess ambitionsnivå[30]. Men i den offentliga debatten har det dykt upp vissa frågor som utgör stora utmaningar för EU:s industripolitik.

3. UTVIDGNINGENS MÖJLIGHETER

Den 1 maj 2004 ansluter tio nya medlemsstater sig till EU. De nya marknaderna har visserligen varit öppna i ett tiotal år, men utvidgningen skapar lika konkurrensvillkor eftersom de nya medlemsstaterna nu måste tillämpa europeiska standarder och bestämmelser. Utvidgningen utgör ett stort tillfälle för industrin i de nuvarande EU-länderna och i de nya medlemsstaterna, under förutsättning att de möjligheter som utvidgningen erbjuder utnyttjas.

Ruta 3: Strukturomvandling i de anslutande ländernas industri

Enligt uppgifterna för 2000 står industrin i de nya medlemsstaterna för 9 % av industrin i det utvidgade EU och 15 % av sysselsättningen.

Den ekonomiska strukturen i dessa länder har ändrats avsevärt det senaste årtiondet. Först minskade jordbrukets andel av ekonomin och sedan industrins, medan tjänstesektorn gått starkt framåt.

De nya medlemsstaterna är just nu förhållandevis specialiserade på arbetskraftsintensiva verksamheter. De viktigaste industribranscherna är livsmedel, transportmedel, metallframställning och metallprodukter. Vissa länder har specialiserat sig på textil och träprodukter, i synnerhet de baltiska länderna. Men industrin i dessa länder har successivt gått över till branscher med högre förädlingsvärde och teknikinnehåll, och alltså börjat närma sig resten av EU. Handeln med EU har utvecklats på motsvarande sätt.

Omstruktureringen kommer naturligtvis dock att fortsätta i dessa länder på grund av den allt starkare konkurrensen under den överblickbara framtiden.

Källor: European competitiveness Report 2003. European Economy, Economic Paper, nr 181, januari 2003: ”Structural features of economic integration in an enlarged Europe: patterns of catching-up and industrial specialisation”. Impact of enlargement on industry, SEK(2003) 234, 24.2.2003.

3.1. De nya medlemsstaternas uppenbara fördelar

I och med utvidgningen kommer de nya medlemsstaterna att bli ännu attraktivare för utländska investerare. Förutom den geografiska och kulturella närheten kommer införlivandet av EU:s regelverk att utgöra en fördel för EU:s industriföretag och dessas internationalisering.

---

30 ”Rapport från kommissionen till Europeiska rådets vårmöte: Genomförande av Lissabonstrategin – Reformer för det utvidgade EU”, KOM(2004) 29 av den 21 januari 2004. Allmänna riktlinjer för den ekonomiska politiken, KOM(2003) 4 slutlig.

De anslutande länderna har för närvarande betydligt lägre arbetskraftskostnader, mellan 16 % och 53 % av kostnaderna i EU:s femton nuvarande medlemsstater[31]. Denna fördel är av övergående karaktär: de flesta av de anslutande länderna konvergerar mer eller mindre snabbt mot resten av EU[32]. Dessutom måste man ha i åtanke att arbetskraftens produktivitet i de nya medlemsstaterna är betydligt lägre än i de nuvarande. De nya medlemsstaternas komparativa fördelar har dock föranlett flera tillverkare i de nuvarande medlemsstaterna att förlägga delar av sin tillverkning där, och den utvecklingen torde fortsätta. Befolkningen i de anslutande länderna är högutbildad, arbetsmarknaden är flexibel och de omfattande utländska direktinvesteringar som hamnar där kommer väl till pass.

I och med att järnridån föll och marknaderna öppnades möjliggjordes en omfördelning av produktionsresurser på kontinental skala. Överföringen av produktion till Central- och Östeuropa kan medföra stora problem för de regioner i de nuvarande medlemsstaterna som drabbas av omflyttningarna. Utvecklingen har en stor inverkan på det lokala planet, särskilt i regioner som av hävd har specialiserat sig på de aktuella verksamheterna, t.ex. den tyska delstaten Baden-Württemberg. Under 1990-talet drabbades delstaten av konkurrensen från de centraleuropeiska länderna där vissa tyska verkstadsindustrier och biltillverkare etablerat sig. Men krisen ledde till nya möjligheter: de regionala myndigheterna satsade på innovation och på att bygga upp kluster inom industrier som mikroelektronik och IKT, och vände på så sätt en motgång till en nytändning för regionen.

Den utvidgade inre marknadens inverkan på industrin kommer antagligen att märkas mest i enskilda områden och enskilda branscher i de nuvarande medlemsstaterna. De angränsande regionerna kan komma att beröras, särskilt små och medelstora företag som levererar till den lokala marknaden (främst i Tyskland och Österrike). Specialiseringen på arbetskraftsintensiva branscher har också sedan tio år tillbaks ökat konkurrensen för de länder i det nuvarande EU som är specialiserade på denna typ av industri (Grekland, Portugal och Spanien).

På liknande sätt kan tillgången till de nya medlemsstaterna innebära att verksamhet som annars skulle ha flyttats till Asien bevaras i EU. Konkurrenskraften inom de berörda branscherna tryggas alltså genom att förädlingskedjan omorganiseras inom Europa. Teko-industrin, där arbetskraftskostnaderna utgör en stor del av produktkostnaderna, har kunnat omstrukturera sina produktionskedjor i de näraliggande länderna i Östeuropa och kring Medelhavet. På senare år har andra branscher, exempelvis bilindustrin, också börjat omstrukturera sina förädlingskedjor för att utnyttja de anslutande länderna. Med en sådan strategi kan företagen bevara verksamhet inom EU-15 som annars hade riskerat att utlokaliseras till utomeuropeiska länder. Som exempel kan nämnas det finska företaget Nokia som lagt ut en del av sin produktion till Östeuropa för att minska sina kostnader och kunna ha kvar sina högteknologiska fabriker i Finland (Uleåborg och Salo). För närvarande tycks denna vertikala differentiering vara koncentrerad till vissa branscher (förutom teko- och bilindustrin kan man nämna elutrustning) och vissa östeuropeiska länder[33]. I en enkät utförd 2003 av det nederländska ekonomiministeriet[34] svarade en femtedel av alla företag inom metall- och elutrustningsssektorn att man hade en enhet i något östeuropeiskt land eller ville investera där

---

31 Konkurrenskraftsrapporten 2003.

32 Det förefaller för övrigt som om en del av dem redan ställts inför utlokalisering till länder med ännu lägre arbetskraftskostnad, som Rumänien och Ukraina, för en del av den verksamhet som de lyckats attrahera.

33 WP nr 2611, Världsbanken (2001).

34 ”Verplaatsing productie-faciliteiten naar Centraal- en Oost-Europa”, FME-CWM, Ministerie van Economische Zaken, 2003.

inom de närmaste fem åren. Företagen nämnde skillnaderna i arbetskraftskostnad och arbetskraftens kvalitet som de viktigaste fördelarna.

3.2. För att utnyttja detta tillfälle krävs stabila, trygga regler

Med en väl fungerande inre marknad i ett utvidgat EU blir det möjligt att till viss del mildra effekterna av resursomfördelningen mot branscher med komparativa fördelar. EU:s industri kommer att bli mer konkurrenskraftig om de nya medlemsstaterna integreras snabbt och effektivt, något som kan påskyndas om alla efterlever den inre marknadens regler. Här krävs en ansträngning både av de nya och de gamla medlemsstaterna för att införliva och verkligen tillämpa gemenskapsreglerna så att den inre marknaden och de innovationer som konkurrensen skapar kan utnyttjas.

Införandet av enhetliga, stabila och förutsägbara rättsliga regler leder till att marknaderna fungerar väl. På detta sätt kan den ekonomiska verksamheten i de nya medlemsstaterna tryggas. Detta torde också underlätta de här staternas övergång till kunskapsekonomin, bl.a. tack vare ett mer verkningsfullt immaterialrättsligt skydd.

Dessutom kännetecknas den inre marknadens rättsliga regler ofta av en förkärlek för smidiga och därför innovationsvänliga lösningar, t.ex. inom produktregleringen. Kommissionen kommer att se till att inremarknadsreglerna tillämpas verkningsfullt i de nya medlemsstaterna. Under de senaste åren före utvidgningen har kommissionen lagt stor vikt vid denna verkningsfulla tillämpning och sett till att de nya medlemsstaterna har myndigheter med tillräckligt stora resurser för sina nya uppgifter. Integrationen av de nya medlemsstaterna på den inre marknaden har kunnat förberedas tack vare frihandel med industrivaror och många tjänster, tillämpning av gemenskapsreglerna om konkurrens och statligt stöd samt avtal om ömsesidigt erkännande av bedömning av vissa produkters överensstämmelse.

Icke desto mindre kräver genomförandet av gemenskapens regelverk fortfarande stora ansträngningar av de nya medlemsstaternas industri. Industrin måste göra stora investeringar för att anpassa sin nationella lagstiftning på områden som miljö och folkhälsa, samtidigt som konkurrensen riskerar att öka. Därför får de nya medlemsstaternas konkurrenskraft inte hämmas eftersom de redan har den omfattande uppgifter att genomföra gemenskapens regelverk. Av den anledningen kommer kommissionen vid sina konsekvensbedömningar att fästa särskild vikt vid vilka konsekvenser nya förslag och andra initiativ får för de nya medlemsstaternas industri och ekonomi i stort. Lagstiftningens förutsägbarhet, stabilitet och kvalitet framstår som förutsättningar för att de nya medlemsstaternas företag skall kunna möta utvidgningen med framgång.

4. INSTRUMENT FÖR ATT UNDERSTÖDJA STRUKTUROMVANDLINGEN

Av det föregående framgår EU-industrins svagheter, vilka risker den löper och vad som behövs för att den skall klara sig i den internationella konkurrensen. I den budgetplan som kommissionen föreslagit för åren 2007–2013 upprepas målet att EU:s konkurrenskraft skall prioriteras[35] och att EU skall få de medel som krävs för detta ändamål.

---

[35] Meddelandet ”Bygga en gemensam framtid – Politiska utmaningar och budgetmedel i ett utvidgat EU 2007-2013”, KOM(2004) 101 av den 10 februari 2004.

Understödjandet av strukturomvandlingen kommer att kräva tre slags åtgärder:

- Initiativet ”Bättre lagstiftning” kommer även i fortsättningen att gynna industrin genom att främja en marknad som är så integrerad som möjligt samtidigt som regelbördan inte blir tyngre än nödvändigt.

- Andra EU-insatser som på ett eller annat sätt bidrar till industrins konkurrenskraft kommer också att mobiliseras, utan att deras egna mål motverkas. Ett exempel på vad som kan göras på detta område är meddelandet om en aktiv konkurrenspolitik för ett konkurrenskraftigt Europa som kommer att antas samma dag som föreliggande meddelande. I det meddelandet kommer kommissionen närmare att redogöra för hur konkurrenspolitiken kan bidra till den europeiska ekonomins konkurrenskraft.

- Slutligen måste de olika industribranschernas särskilda behov beaktas.

EU:s åtgärder för att understödja industriomställningen bör naturligtvis bygga på erfarenheterna av liknande åtgärder inom exempelvis stålindustrin.

Ruta 4:
Kommissionens metod för att ta itu med konkurrenskraftsproblemen

På senare år har kommissionen tagit fram en metod för att ta itu med konkurrenskrafts-problemen, både generellt och inom enskilda branscher. Metoden bygger på tre delar: bedömning, samråd och insatser.

Först måste konkurrenskraften naturligtvis bedömas så att det framgår vad problemen är. Endast genom en rigorös bedömning av industrins läge i fråga om konkurrenskraft kan man belysa industrins starka och svaga sidor och vilka villkor som måste förbättras, och på så sätt motivera insatser på industripolitikens område, både generellt och inom enskilda branscher. Sådana insatser kan bidra till att kartlägga och föregripa strukturomvandlingar i vissa regioner eller branscher och underlätta utarbetandet av lämpliga understödjande åtgärder. Den senaste tidens initiativ i fråga om bioteknik, flygindustri och läkemedel bygger på en bedömning av situationen i branschen där underliggande faktorer kartlagts.

Samrådet med de berörda parterna är nästa del i metoden. Samrådet bör vara tillräckligt brett och öppet så att alla relevanta åsikter kan yttras. På så sätt kan åtgärderna målinriktas bättre och de berörda parterna kan lättare acceptera dem. Initiativen bygger på samråd med remissinstanser på hög nivå med företrädare för industrin och myndigheterna som kommer med rekommendationer för att förbättra branschens konkurrenskraft (t.ex. G10, STAR 21, LEADERSHIP 2015) och på andra samråd med de berörda parterna.

Rekommendationerna knäsätts sedan helt eller delvis i ett meddelande från kommissionen. Rekommendationerna genomförs sedan antingen av EU eller medlemsstaterna, genom lagstiftning eller på annat sätt. Åtgärderna bör utgöra ett specifikt och proportionerligt svar på de kartlagda behoven.

4.1. Ett industrivänligt regelklimat

4.1.1. Bättre lagstiftning

Ruta 5:
EU:s och medlemsstaternas delar av lagstiftningen

Talrika delar av ett företags verksamhet är reglerade på olika sätt. Vid sina investeringar måste företaget följa stadsplanerings- och markanvändningsregler. Dess dagliga verksamhet regleras genom bolagsrätt, skatterätt, socialförsäkringsregler, arbetsrätt (inklusive regler om hälsa och säkerhet på arbetsplatsen), miljörätt och konkurrensrätt. Dess produkter måste följa föreskrifter om säkerhet, hälsa, miljöskydd och konsumentskydd. En del yrken är starkt reglerade, och samma sak gäller etableringsfriheten och rätten att tillhandahålla vissa tjänster, särskilt finansiella tjänster av uppenbara skäl. Slutligen är vissa allmännyttiga tjänster (transport, energi, post) fortfarande särreglerade, även om ansträngningar på EU-nivå lett till att deras monopolkaraktär minskat starkt.

Regler kan gynna konkurrenskraften, vilket erfarenheterna av den inre marknaden visar (där enhetliga regler ersatt nationella regler). Omvänt kan avsaknaden av regler hämma industrins konkurrenskraft, vilket framgår av t.ex. det försenade genomförandet av gemenskapspatentet. Regler på EU-nivå kan också innebära en minskad administrativ belastning för företagen när de slipper vända sig till flera myndigheter utan bara behöver vända sig till en. På samma sätt kan EU-regler bidra till tryggare marknader för konsumenter och företag genom att hinder för handel inom EU undanröjs, konsumenternas förtroende för gränsöverskridande handel ökar, det blir lättare att ta sig ut på marknaden och produktreglerna blir enklare (produktsäkerhet, livsmedelssäkerhet o.d.), något som kan gynna konkurrensen.

Företagen, deras kunder och myndigheterna är eniga om att det behövs regler som anger gränserna för företagens handlingsfrihet. En stor del av dessa regler är ofrånkomliga (t.ex. i fråga om skatter, socialförsäkringar eller livsmedelssäkerhet) även om man kan fråga sig om de alltid är så klara och verkningsfulla som man kan önska. Vidare finns det andra länder med färre regler som löser samma problem på andra sätt. I USA, för att ta ett exempel, har den juridiska kulturen lett till ett system med ansvarsförsäkringar som på ett annat sätt medfört sina egna regler och begränsningar.

EU:s regler omfattar en liten del av bolagsrätten, skatterätten och reglerna om social trygghet, särskilt när det gäller gränsöverskridande verksamhet. Men lejonparten av reglerna är av nationellt ursprung. Regleringen av arbetsmarknaden, arbetsmiljön, konsumentskyddet och miljöskyddet är ett delat ansvar och har därför både nationella regler och EU-regler. Regleringen av allmännyttiga tjänster är övervägande nationell, inom en ram som sätts av EU:s regler.

Tekniska föreskrifter om produkter är utan konkurrens det område där EU:s regler är viktigast. Omkring hälften av alla produkter måste uppfylla formella krav innan de får släppas ut på marknaden. Vissa enklare krav rör märkning eller förpackning och syftar till att informera om riskerna med den aktuella produkten. Andra krav är mer betungande och kan innebära att säkerhetskrav måste följas eller att tillstånd för utsläppande på marknaden krävs i förväg, vilket är fallet för exempelvis läkemedel. Regler på EU-nivå införs för att de nationella skyddsåtgärderna skall kunna erkännas av de andra medlemsstaterna. Det finns betydligt fler nationella regler än regler på EU-nivå: under 2003 antog kommissionen fjorton förslag, medan medlemsstaterna anmälde 486 åtgärder till kommissionen. Ungefär 15 % av de utkast som medlemsstaterna anmälde var oförenliga med gemenskapsrätten.

Förenkling och förbättring av lagstiftningen är en långsiktig process. Det började med harmoniseringen av de skiljaktiga nationella reglerna, vilket utgjorde grunden till den inre marknaden. Det fortsatte med satsningen på att hitta mindre begränsande sätt att uppnå mål av allmänt intresse. Den ”nya metoden” inom standardisering är ett sådant sätt. Man måste också fortsätta att undanröja onödiga komplexiteter som införts på nationell nivå (*gold-plating*), vilket kan leda till splittring av marknaden eller ökade begränsningar för företagen. Att lagstifta bättre är en central del av denna långtifrån färdiga förbättringsprocess.

- Redan gjorda framsteg

Handlingsplanen ”Bättre lagstiftning” har redan lett till avsevärda förbättringar av hur EU stiftar lagar. Enligt planen skall alla initiativ som kan ha betydande konsekvenser i ekonomiskt, socialt eller miljömässigt hänseende genomgå en utvidgad konsekvens-bedömning, vars syfte är att bedöma verkningarna på bl.a. näringslivet och dess konkurrenskraft. Ibland kan det vara påkallat att gå ännu längre. Exempelvis kommer kommissionen i samband med REACH-paketet att samarbeta med industrin för att komplettera konsekvensbedömningen och sätta fingret på industrins hjärtefrågor.

Dessutom kan alternativ till traditionell lagstiftning (t.ex. självreglering, europeisk standardisering i kombination med samreglering, frivilliga överenskommelser eller ramlagstiftning) i vissa fall användas med bättre verkan för att nå en lämplig avvägning mellan de eftersträvade målen och industrins konkurrenskraft. Förutsatt att vissa krav följs, bl.a. rättssäkerheten, kan dessa metoder erbjuda ett mervärde.

Slutligen har framsteg gjorts i fråga om samråd med de berörda parterna före alla initiativ som kan få betydande konsekvenser för företagens konkurrenskraft.

Ruta 6: Bättre samråd: fallet REACH

Den 29 oktober 2003 lade kommissionen fram sitt förslag om nya regler för kemiindustrin. Syftet med det föreslagna systemet (*REACH, Registration, Evaluation, Authorisation of Chemicals*) är att öka skyddet för folkhälsan och miljön utan att för den skull skada den europeiska kemiindustrins konkurrenskraft och innovationsförmåga.

När kommissionen började förbereda REACH-förslaget samrådde den med alla berörda parter, för kostnadseffektivitetens skull bl.a. med hjälp av Internet. Mer än 6000 svar inkom under samrådet. Med ledning av svaren kunde det ursprungliga förslaget ändras. Kommissionen kunde ändra sin konsekvensbedömning och ändrade förslaget så att industrin kan spara uppskattningsvis 80 % av sina direkta kostnader (mer än 10 miljarder euro).

- Reglerna måste förenklas ännu mer

Rådet vill se framsteg på två håll[36]. För det första vill rådet vidareutveckla konsekvensbedömningen av nya initiativ så att konkurrenskraften beaktas samtidigt med de sociala och miljömässiga konsekvenserna. För det andra bör man arbeta för att bedöma det befintliga gemenskapslagstiftningens samlade inverkan på företagens konkurrenskraft, samtidigt som man tar hänsyn till eventuell samverkan mellan lagstiftning inom olika

[36] Inlägg från rådet (konkurrenskraft) till Europeiska rådets vårmöte 2004 (11 mars 2004).

politikområden. Sådana bedömningar kan visa sig särskilt användbara för vissa branscher som är mycket utsatta för konkurrens från utomeuropeiska länder. Bilindustrin är ett bra exempel.

Europeiska rådet tog vid sitt vårmöte (Bryssel, 25–26 mars 2004) till sig dessa krav och ”välkomnar kommissionens åtagande att ytterligare förbättra det integrerade konsekvensanalysförfarandet, i samarbete med rådet och Europaparlamentet inom ramen för det interinstitutionella avtalet om bättre lagstiftning, med särskild tonvikt på att öka konkurrenskraftsdimensionen, och att i samarbete med rådet utveckla en metod för att mäta administrativa bördor i företag”.

Kommissionens ordförande Romano Prodi har erinrat om att EU:s metod för konsekvensbedömningar är övergripande och inriktas på de ekonomiska, sociala och miljömässiga följderna. Han har bekräftat att kommissionen kommer att granska hur större hänsyn kan tas till konkurrenskraften, och särskilt den administrativa belastningen på företagen, under detta förfarande.

Ruta 7: Lagstiftningens samlade verkan: exemplet bilindustrin

Bilindustrin är en stor del av EU:s ekonomi. Den står för 6,5 miljoner direkta och indirekta arbetstillfällen och omkring 5 % av bruttonationalprodukten. Den ger ett stort bidrag till industrins tillväxt och innovation och sysselsätter kvalificerad arbetskraft, och den bidrar på så sätt till Lissabonmålen. Branschen är innovativ och reagerar på marknadens krav. Som exempel kan nämnas att den genomsnittliga konsumtionen av europeiska bilar är betydligt lägre än den amerikanska produktionen.

De senaste trettio åren har EU lyckats införa ett enhetligt typgodkännande för motorfordon. Detta är en betydande landvinning jämfört med de jämsides existerande nationella regler som tidigare utmärkte branschen. Dessutom har det europeiska tillvägagångssättet på detta område kunnat spridas till en stor del av världen inom ramen för FN:s ekonomiska kommission för Europa (UNECE).

Bilindustrins regelklimat blir allt mer komplext. Mängden regler om bl.a. trafikantsäkerhet och miljöskydd har ökat, eftersom både EU och medlemsstaterna infört regler, ibland utan att samordna dem med varandra, vars samverkan och sammanlagda effekt ännu inte har bedömts fullständigt. Ett mer integrerat tillvägagångssätt krävs därför, liksom satsningar på att ta hänsyn till de olika faktorer som påverkar bilindustrins konkurrenskraft. Detta är målet bl.a. för teknikplattformen ERTRAC (European Road Transport Advisory Council).

Dessutom planerar kommissionen att inleda arbete på nya områden för att förbättra lagstiftningen både på gemenskapsnivå och i medlemsstaterna:

- Utbyte av bra lösningar i lagstiftningshänseende med och mellan medlemsstaterna.
- Utarbetande av indikatorer på lagstiftningens kvalitet.
- Utvärderingar av konsekvenserna av lagstiftning och andra initiativ.
- Kartläggning av regelbördans orsaker.

De utvidgade konsekvensbedömningarnas kvalitet har också stor betydelse för att kommissionens förslag skall vara trovärdiga. För att trygga bedömningarnas kvalitet överväger kommissionen att inrätta en rådgivande grupp med specialister på området som skall ge kommissionen råd om vilka metoder som bör användas vid bedömningarna.

Dessutom bör lagstiftningens inverkan på befintliga och nya varor och tjänster, särskilt på forskning och innovation, granskas och beaktas. Här är ett viktigt mål att tillräckligt tidigt kartlägga de områden där den gällande lagstiftningen eller avsaknaden av lagstiftning hindrar utvecklingen och utbredningen av ny teknik, och eventuellt utforma åtgärder för att ta itu med problemen. Denna förebyggande metod för att anpassa reglerna till den allt snabbare tekniska utvecklingen kommer att genomföras tillsammans med alla berörda parter i samband med europeiska teknikplattformar.

4.1.2. Vars och ens ansvar

Den europeiska industrins konkurrenskraft är allas angelägenhet. Europaparlamentet och rådet bör se till att lagstiftningen inte skadar konkurrenskraften när lagstiftningens mål eftersträvas. Kommissionen är beredd att stödja detta; den kan hjälpa de andra institutionerna med att bedöma konsekvenserna av föreslagna ändringar enligt det interinstitutionella avtalet om bättre lagstiftning. Härvidlag har rådet (konkurrenskraft) på Europeiska rådets begäran tillkännagett sin avsikt att utöva tillsyn över förslag som kan påverka konkurrenskraften i betydande omfattning, även om de inte är dess direkta ansvar.

Slutligen bör framhållas att gemenskapens behörighet och redskap är begränsade på det industripolitiska området. Medlemsstaterna bör också se till att de regler de inför inte skadar företagsklimatet (t.ex. genom att försvåra marknadstillträde eller bromsa utvecklingen av nya verksamheter eller ny teknik) och inte innebär omotiverade handelshinder i strid mot principen om ömsesidigt erkännande.

4.2. Bättre samspel mellan olika politikområden

EU:s konkurrenskraft är i hög grad en industripolitisk fråga. Men EU-institutionerna och medlemsstaterna måste bidra till att det skapas gynnsamma villkor för företagen. Kommissionen och rådet betonade nyligen att det krävs ett integrerat tillvägagångssätt i fråga om konkurrenskraften[37].

I det föregående meddelandet om industripolitiken betonades möjligheterna till samspel mellan EU:s olika politiska insatser. Vid en mer ingående bedömning har det gått att utforma konkreta initiativ på fem områden – kunskaper, inre marknad, sammanhållning, hållbar utveckling och internationellt samarbete – för att EU:s politik bättre skall bidra till industrins konkurrenskraft.

Ruta 8: Enhetligare utgångspunkter för gemenskapens politik

Ett bättre samspel mellan gemenskapens politiska insatser på olika områden så att inverkan på industrins konkurrenskraft optimeras förutsätter att de politiska insatserna bygger på enhetliga och tillräckliga utgångspunkter så att insatserna får enhetligare följder. Kommissionen har analyserat politikens utgångspunkter i två delar (en s.k. analys av analyserna).

[37] ”Viktiga frågor som rör EU:s konkurrenskraft – på väg mot en integrerad strategi”, KOM(2003) 704 slutlig, 21.11.2003.

Den första delen gick ut på att granska samspelet mellan sysselsättningen och tillväxten. Det framkom att det inte är oförenligt att samtidigt sträva efter ökad produktivitet och ökad sysselsättning, särskilt inte på medellång sikt. Högre levnadsstandard beror på dessa två faktorer.

På medellång sikt avgörs den ekonomiska tillväxten främst av produktivitetstillväxten. Denna beror på olika faktorer såsom investeringar i kapital och IKT, teknikens utveckling, modernisering av organisationen och utbildning. Sysselsättningstillväxten avgörs på längre sikt av arbetsmarknadens prestanda och av faktorer som påverkar utbudet av arbetstillfällen. På sistone har det varit sysselsättningstillväxten snarare än produktivitetstillväxten som bidragit mest till den generella tillväxten. Det förhållandet att fler ger sig ut på arbetsmarknaden, att arbetskraften har högre kvalifikationer och att arbetsmarknaden är flexiblare har bidragit till en rikare sysselsättningstillväxt.

För att en stark produktivitets- och sysselsättningstillväxt skall uppmuntras krävs det särskilda reformer som gör det möjligt att öka utbudet av arbetstillfällen och arbetstagarnas anpassningsförmåga. Man måste även förbättra lagstiftningen, uppmuntra företagsamhet och innovation, öppna den inre marknaden för tjänster och modernisera humankapitalet och tekniken. Dessa reformer bör samtidigt understödjas av stabila makroekonomiska och finanspolitiska förhållanden.

Den andra delen av analysen inriktades på miljöpolitikens inverkan på de europeiska företagens konkurrenskraft.

Enligt den delen av analysen inriktas miljöreglerna väsentligen på att skapa och tilldela (eller omfördela) äganderätter till användning och förorening av miljöresurser. Genom att de berörda parterna tvingas att räkna med att miljöresurserna blir allt sällsyntare kan ekonomin bli effektivare. Resursallokeringen blir alltså effektivare, men fördelningen påverkas avsevärt och det uppstår vinnare och förlorare.

I slutändan leder miljöreglerna till att produktionen blir dyrare, åtminstone för vissa företag eller branscher. Det är naturligtvis viktigt att ha en god uppfattning om miljöreglernas kostnad för företagen, men för företagen själva är det til syvende og sidst kostnadernas inverkan på innovationsförmågan, lönsamheten, priserna och efterfrågan som räknas. Denna inverkan beror i hög grad på för det första typen av regler, dvs. hur reglerna påverkar insatsvarorna, produktionsprocessen och den färdiga progukten, för det andra hur företagen finansierar sin föroreningsreducerande teknik och för det tredje marknadens struktur (efterfrågeelasticitet, internationell konkurrens o.d.).

Fördelen med miljöreglerna är att vissa företag och branscher gynnas av ökad sysselsättning och efterfrågan som inte skulle ha uppstått utan reglerna. Reglerna torde också leda till lägre kostnader för insatsvaror både för de direkt reglerade industrierna, genom att de uppmuntras att utnyttja resurserna bättre, och för andra industrier som gynnas av mindre förorenade insatsvaror och lägre kostnader för arbetstagarnas hälso- och sjukvård och för folkhälsan.

Tack vare att det finns miljöregler på EU-nivå råder det lika konkurrensvillkor för alla företag på den inre marknaden. Skillnader i hur stränga miljöreglerna är i olika länder kan motiveras av olika miljöproblem och olika effekter av föroreningar. Olika tillvägagångssätt på det nationella planet, oavsett om det är fråga om ambitionsnivåer eller lagstiftningsteknik, bör dock granskas noga så att de rättsligt och i praktiken är förenliga med den inre marknaden.

Många miljöproblems gränsöverskridande och globala karaktär kräver åtgärder som överstiger ett lands eller en regions förmåga. Det är exempelvis inte tillräckligt att EU ensamt vidtar åtgärder för att återställa ozonlagret eller minska utsläppen av växthusgaser. Sådana problem kräver globala insatser och samordnade multilaterala ansträngningar. Därför måste EU:s viktigaste handelspartner i likvärdig omfattning medverka i och bidra till sådana insatser.

4.2.1. Kunskapen i företagens tjänst

För industrins konkurrenskraft måste kunskaperna utnyttjas bättre genom åtgärder när det gäller forskning, innovation, arbetskraftens utbildning, informations- och kommunikationsteknik och en konkurrenspolitik där denna aspekt beaktas.

- Investering i forskning: en handlingsplan för Europa

Bredvid det europeiska området för forskning, som går ut på att skapa en inre marknad för forskning och teknik och avhjälpa den uppsplittring som den europeiska forskningen för närvarande lider av, har EU lanserat en handlingsplan för att öka investeringarna i forskning och nå det mål som Europeiska rådet i Barcelona satte upp, nämligen att de totala FoU-investeringarna i Europa skall uppgå till 3 % av BNP senast år 2010, samtidigt som forskningens kvalitet bör öka och inriktas mer på näringslivets behov[38]. För att handlingsplanen skall fungera krävs att många politiska insatser mobiliseras, inte bara inom forsknings- och innovationspolitiken, och att alla instrument för offentligt stöd förbättras.

Handlingsplanen har tre prioriteringar:

1. Öka offentlig finansiering av forskning, både inom medlemsstaterna och på EU-nivå, men inom ramen för tillgängliga budgetmedel, och stärka kopplingarna mellan den offentliga forskningen och näringslivet.

2. Satsa på personalen inom vetenskap och teknik, bl.a. genom förbättrade villkor för forskares karriär och rörlighet, ökade satsningar på att ungdomar skall få upp ögonen för naturvetenskap samt enklare inresa och vistelse för de bästa forskarna från länder utanför EU[39].

3. Förbättrade övergripande villkor så att företagen får ett klimat som gynnar deras investeringar i forskning och ger dem incitament att öka sina investeringar i Europa. Nya insatser bör göras inom områden som immaterialrätt, marknadstillsyn, konkurrensrätt, finansmarknader och skattevillkor.

Målet för handlingsplanen är att göra Europa mer attraktivt för investeringar, framför allt privata, i forskning och att öka den offentliga finansieringen till 1 % av BNP senast år 2010 med hjälp av den öppna samordningsmetoden.

I sitt nyligen framlagda förslag till budgetplan 2007–2013 visade kommissionen vägen genom att föreslå att forskningsbudgeten skulle mer än fördubblas. EU bör koncentrera sig på några övergripande teman som direkt berör industrins konkurrenskraft, såsom paneuropeiska

---

38 KOM(2003) 226 slutlig, ”Investering i forskning: en handlingsplan för Europa”, 30 april 2003.

39 I detta sammanhang har kommissionen just lagt fram förslag för att underlätta utverkandet av uppehållstillstånd för forskare från tredje länder (KOM(2004) 178 slutlig, 16 mars 2004).

offentlig-privata partnerskap för teknisk forskning, forskningsinfrastruktur, humanresurser, den europeiska forskningens dynamik och produktivitet, inrättandet av elitforskningscenter samt samordning av nationella och regionala forskningspolitiska insatser.

Bland de initiativ som skisseras i handlingsplanen förtjänar europeiska teknikplattformar särskild uppmärksamhet. De skall bidra till satsningen på forskning och innovation och underlätta framväxten av ”ledande marknader”[40] i Europa. Genom att gemensamma forskningsprioriteringar sätts kan plattformarna ge ny fart åt den europeiska teknikpotentialen på spetstekniska områden som nanoteknik eller bränsleceller och gynna traditionella områden som står inför särskilda utmaningar. Deras bidrag till konkurrenskraften kan bli avsevärt. Exempelvis kommer forskning om nya material och nya produkter bli ett område som skall utvecklas inom en teknikplattform för teko-industrin. Plattformarna kommer att bidra till att skapa effektiva offentlig-privata relationer mellan forskning, näringsliv, finansmarknad och politiska beslutsfattare. Bl.a. blir det genom näringslivets medverkan möjligt att se till att plattformarna utformas under fullständigt hänsynstagande till marknadens behov och förväntningar.

- Innovationspolitiken

I den handlingsplan om innovation i den europeiska konkurrenskraftens tjänst som kommissionen kommer att lägga fram under sommaren 2004 skall företagen sättas i centrum för den europeiska innovationspolitiken.

Handlingsplanen har sex mål:

1. Uppmuntra all slags innovation, både teknisk och annan (t.ex. organisatorisk) och främja spridande av hög kvalitet till alla företag.

2. Stimulera spridning av kunskaper och teknik bland företagen. Här bör medlemsstaterna och de regionala och lokala myndigheterna spela en aktiv roll, bl.a. genom att uppmuntra initiativ till företagskluster.

3. Utveckla mänskliga resurser för innovation. Man måste investera mer och effektivare i utbildningen för att utveckla det kunnande som krävs för innovation. Efter en kartläggning av vilka färdigheter som behövs kommer kommissionen, medlemsstaterna och de berörda parterna att främja erkännandet av enskilda yrken som viktiga för innovation[41] och uppmuntra rörlighet inom dem, särskilt mellan branscher och mot små och medelstora företag.

4. Öka möjligheterna att investera i innovation. EU:s finansieringsinstrument bör riktas om mot detta. Det sjätte ramprogrammet för FoU (17,5 miljarder euro) och regionalfonderna (195 miljarder euro för åren 2000–2006) har börjat rikta in sig på det målet. I de kommande programmet torde denna tendens öka.

---

40 Se kommissionens meddelande ”Innovationspolitiken: en uppdatering av Europeiska unionens ståndpunkt inom ramen för Lissabonstrategin”, KOM(2003) 112 slutlig, för närmare information om begreppet ”ledande marknader”.

41 Dessa yrken är olika och finns inom olika områden: utnyttjande av patent som ett led i en immaterialrättslig strategi, användning av ny teknik, riskbedömning i samband med innovations-finansiering, omvärldsbevakning i fråga om teknik och juridik, teknikmäkleri vid tekniköverföring.

5. Främja ett innovationsvänligt regelklimat. Administrationen av immaterialrätt bör förbättras, bl.a. genom lägre kostnader för företagen och en hjälptjänst för försvar av patent och andra immateriella skyddsformer.

6. Utveckla en modell för styrande av EU:s innovation. Aktörerna – medlemsstaterna, de berörda parterna – kommer att mobiliseras för att inleda en dialog där gemensamma mål kan kartläggas och samverkan uppmuntras. Kommissionen har för avsikt att föreslå medlemsstaterna vittfamnande gemensamma mål och uppmana dem att anta målen före mars 2005.

- Forskningens framtid i tillverkningsindustrin

På det mer övergripande planet kommer en strategisk dagordning för forskningens framtid i tillverkningsindustrin att läggas fram hösten 2004 med grova riktlinjer för vad forskningen kan göra på medellång och lång sikt för att öka tillverkningsindustrins konkurrenskraft.

Dagordningen kommer att innehålla åtgärder inom framtidens teknik, utbildning, internationellt samarbete och skapandet av ett innovationsvänligt klimat. Den kommer att utgöra en grund för utarbetandet av forsknings- och innovationsåtgärder inom det sjunde ramprogrammet för forskning och utveckling (2007–2011).

- Investeringar i humankapitalet

En välutbildad och flexibel arbetskraft är en nyckelfaktor för konkurrenskraften, produktiviteten och sysselsättningstillväxten. Sysselsättningsgruppen med Wim Kok som ordförande och Europeiska rådet våren 2004 har betonat att Europa bör investera mer och effektivare i sitt humankapital. För att lyckas måste ansvaret och kostnaderna för dessa ytterligare investeringar delas mellan det allmänna, företagen och de berörda individerna. En rad åtgärder planeras för att stärka humankapitalet och arbetstagarnas kunnande och för att bygga ut utbildningen.

I enlighet med målen för den europeiska sysselsättningsstrategin bör det allmänna utforma ambitiösa politiska insatser för att anpassa arbetstagarnas kompetens, öka deras utbildningsnivå, och då särskilt motverka att man hoppar av skolan i förtid, samt öka de minst utbildades deltagande i utbildning. Vissa branscher, ofta de med många små och medelstora företag, investerar mindre i sin arbetskraft. Då marknaden inte klarat av att tillhandahålla en tillräcklig investeringsnivå måste systemen för spridning av förmåner och kostnader stärkas, med sektoriella eller regionala utbildningsfonder som förebild. Här kan Europeiska socialfonden och de kommande europeiska yrkesutbildningsprogrammen spela en viktig roll för att modernisera utbildningssystemen.

Denna satsning på humankapitalet framstår som ännu viktigare om man tänker på att den arbetsföra befolkningen åldras, och snart kommer att minska, något som utgör en allt större risk för kompetensbrist. Därför är det också viktigt att föregripa behoven av kunskaper och anpassa utbildningsutbudet därefter, särskilt som näringslivet ofta framhåller att kompetent arbetskraft saknas. Kommissionen har föreslagit att rådets sysselsättningskommitté i stor omfattning skall utbyta erfarenheter om ämnen som ett led i sysselsättningsstrategin. Här kan också en hög ambitionsnivå för folkhälsan bidra till ett produktivt, högkvalitativt humankapital.

Även kommissionen vill i samarbete med de berörda parterna (särskilt medlemsstaterna med hjälp av den öppna samordningsmetoden) genom sina initiativ i fråga om yrkesutbildning bättre förebygga och kartlägga bristerna på kompetens för att erbjuda bättre lösningar. Kommissionen kommer också att se till att nästa omgång gemenskapsprogram på utbildningsområdet är bättre rustad för att ta hänsyn till övergripande behov (t.ex. ingenjörsutbildning) och behov inom enskilda sektorer när det gäller vissa typer av utbildningar. Kommissionen har dessutom föreslagit gemensamma regler för öppenhet i fråga om kvalifikationer och kompetens (Europass) för att underlätta kommunikationen på arbetsmarknaden[42].

I Lissabonstrategin betonas behovet av att investera mer och effektivare i utbildning och livslångt lärande om EU skall nå sina konkurrenskraftsmål[43]. Mängden privat finansiering av fortbildning, vuxenutbildning och högre utbildning är fortfarande alldeles för låg.

Den öppna samordningsmetoden tillämpas på dessa frågor. Den kompletteras av lokala program, nätverksverksamhet och utbyten av bra lösningar. De länder som har mest dynamik i sina system för livslångt lärande är de som har de bästa resultaten i fråga om produktivitet, forskning och innovation.

Det är också de mest konkurrenskraftiga länderna som har skapat de tätaste kontakterna mellan näringslivet och högskolorna, med nätverk som omfattar alla aktörer, även finansiärer. System för livslångt lärande kan också hjälpa länderna att lindra strukturförändringarnas följder för arbetstagarna.

- IKT i konkurrenskraftens tjänst

Handlingsplanen ”eEurope 2005” innehåller initiativ för att utveckla tjänster och nät så att ett samordnat tillvägagångssätt skapas för gemenskapens politiska insatser inom informations- och kommunikationsteknik. Planen inriktas främst på de områden där offentliga insatser kan ge ett mervärde, och följande områden är särskilt viktiga för industripolitiken:

a) E-företag, som syftar till att skapa förhållanden som stimulerar till att IKT integreras i alla led av produktionsprocessen och i företaget som helhet. Åtgärder går ut på att skapa regler och andra villkor som underlättar elektronisk handel. Med andra insatser skall de små och medelstora företagen få hjälp att utforma sina e-företagandestrategier så att deras IKT-användning optimeras, så att de får hjälp att välja den lämpligaste tekniken, anpassa sina rutiner och genomföra de nödvändiga förändringarna av organisationen. Särskild uppmärksamhet kommer att ägnas åt små och medelstora företag i tillverkningsindustrin.

b) Bredbandskommunikation: medlemsstaterna skall utveckla nationella strategier som inriktas både på utbudet och utveckling av efterfrågan, särskilt i fråga om avancerade tillämpningar som gör det möjligt att skapa nya tjänster och marknader.

c) Bättre regler för användning av informationsteknik. Genom driftskompatibilitet mellan tekniska plattformar kan slutanvändarna, både konsumenter och företag, få säker tillgång till offentliga och kommersiella tjänster. Reglerna om elektronisk handel konsolideras genom införlivandet av direktiven om elektronisk signatur, e-handel och upphovsrätt, och genom

---

42 KOM(2003) 796.

43 Gemensam delrapport från rådet och kommissionen, ”Utbildning 2010”, antagen den 26 februari 2004.

antagandet av upphandlingsdirektiven, så att offentlig upphandling kan ske med e-handel. Den nya toppdomänen ”eu” kan också bidra till ökat förtroende för e-handeln i EU.

- Konkurrenspolitikens bidrag till utveckling och spridning av FoU och innovation

När det gäller forskningsstöd kommer översynen under 2005 av reglerna för forskningsstöd att göra det möjligt att ta större hänsyn till forskningens ändrade villkor.

Kommissionen planerar därför att anta ett meddelande om statligt stöd och innovation under 2005. Med de ändrade reglerna skall det bli lättare att ge stöd till de små och medelstora företagens investeringar i innovativa projekt, i anställningar av kvalificerad personal och till innovationstjänster som utförs av företagskuvöser och andra mellanhänder. Dessutom kommer kommissionen att utarbeta en handbok före slutet av 2004. I handboken skall all information om stöd till innovation samlas på ett enda ställe, och dessutom illustreras kommissionens hållning till stöd till företagskuvöser och andra mellanhänder.

Behandlingen av stöd till riskkapital kommer också att ses över under 2005. Under tiden kommer stöd på små belopp som inte påverkar konkurrensen väsentligt, bl.a. stöd till innovation, att godkännas enklare och flexiblare.

Vidare har en granskning av förordningen om undantag för tekniköverföring just blivit klar. Inställningen har varit att så mycket som möjligt underlätta spridningen av tekniklicenser, och koncentrera arbetet på avtal som riskerar att verka konkurrensbegränsande. Vid granskningen har man därför strävat efter att göra en lämplig avvägning mellan utnyttjandet av immaterialrättsliga tillgångar och den oro som är berättigad i konkurrenshänseende.

4.2.2. Förbättrade marknader

Konkurrensen på den inre marknaden är den bästa garantin för konkurrenskraft på medellång och lång sikt. Det fortsatta genomförandet av den inre marknaden är fortfarande högprioriterat, och rör både varor och tjänster så att samspelet mellan industrin och tjänstesektorn uppmuntras. Allmänt kan man säga att den inre marknadens funktion förbättras av harmonisering på gemenskapsnivå av de nationella reglerna och av effektivt ömsesidigt erkännande av nationella regler.

- Förbättra den fria rörligheten för varor och tjänster

Fem viktiga initiativ på gemenskapsnivå kan nämnas.

1. Industrin behöver tjänster av hög kvalitet till bästa möjliga pris för att bevara sin konkurrenskraft. Om det nyligen framlagda förslaget till direktiv om tjänster antas snabbt kommer en sann inre marknad att skapas på detta område. Gränsöverskridande ekonomisk verksamhet gynnas och konkurrensen ökar, vilket leder till ett större urval, högre kvalitet och lägre priser för konsumenterna och för de företag som använder tjänsterna.

2. Med en enhetligare tillämpning av direktiven enligt den nya metoden kan företagen bättre utnyttja den flexibilitet som direktiven innebär.

3. Standardiseringen kan utnyttjas bättre genom reflektion om den europeiska standardiseringens strategiska roll som stöd för de europeiska företagens utveckling, både inom EU, i de länder som angränsar till EU och på det internationella planet.

4. Inrättandet av en integrerad marknad för kapital och finansiella tjänster är en grundbult i den europeiska konkurrenskraftsstrategin, i synnerhet för att öka tillverkningsindustrins konkurrenskraft. Det viktigaste strategiska målet för handlingsplanen för de finansiella tjänsterna från 1999 var att låta de alleuropeiska finansmarknaderna förverkliga sin potential och på så sätt minska kostnaderna för finansiering av investeringar. Att slutföra planen senast 2005 är ett högprioriterat mål för den europeiska industrins konkurrenskraft.

5. Tack vare handlingsplanen för bolagsrätt och företagsledning kan man genomföra den integration och modernisering av bolagsrätten och företagsledningen som företagen, marknaden och allmänheten kräver.

- Ökad konkurrenskraft genom effektiv konkurrenspolitik

Konkurrenspolitikens centrala betydelse för industrins konkurrenskraft kommer att förstärkas genom att nya förordningar om kartellbekämpning och kontroll av fusioner träder i kraft den 1 maj. Med de nya reglerna om kartellbekämpning lindras regelbördan genom att anmälningssystemet avskaffas och reglernas tillämpning förenklas. Företagen får därigenom mer tid på sig för sina strategiska beslut, då de inte måste vänta på att kommissionen skall godkänna deras avtal och förfaranden. Dessutom kan kommissionen koncentrera sig på de allvarligaste och skadligaste konkurrensproblemen. Genom ett mer explicit beaktande av effektivitetsvinsterna till följd av en fusion kan kommissionen bättre göra åtskillnad mellan konkurrensbegränsande fusioner och andra fusioner[44].

Översynen av riktlinjerna för räddnings- och omstruktureringsstöd syftar till att möjliggöra och påskynda strukturomvandlingen, samtidigt som risken för att detta slags stöd snedvrider konkurrensen minimeras.

- Energi och konkurrenskraft

Tre stora utmaningar på energiområdet påverkar industrins konkurrenskraft. Först och främst måste naturligtvis försörjningen tryggas, och kommissionen kommer att fortsätta att verka för det. För det andra kommer avregleringen av el- och gasmarknaden för företagskunder den 1 juli 2004 att gynna hela industrin, även de små och medelstora företagen. Slutligen riskerar de höjda elpriserna att påverka konkurrenskraften. EU har åtagit sig att fullgöra sina skyldigheter enligt Kyotoavtalet så att kostnaderna blir så låga som möjligt. Kommissionen kommer att rapportera om denna fråga för att klargöra vilka konsekvenser integrationen av miljökostnaderna i energipriserna kommer att få. Andra faktorer, t.ex. avregleringen av energimarknaderna och fluktuationer i oljepriset, kommer också att beaktas.

- Undanröjande av skattemässiga hinder för den inre marknaden

EU:s företag måste verka i ett enhetligt ekonomiskt område där alla de olika nationella systemen för företagsskatt gäller. Detta leder till en allmänt minskad ekonomisk effektivitet, särskilda kostnader för att följa reglerna och bristande överblick.

De skatteformaliteter som belastar de små och medelstora företagen som har verksamhet i ett annat EU-land bör kunna minskas och stora effektivitetsvinster bör kunna göras, varför en första frivillig försöksåtgärd planeras. Åtgärden består i ett system med företagsskatt enligt

---

[44] Rådets förordning (EG) nr 139/2004, EUT L 24, 29.1.2004, s. 1. Kommissionens meddelande, EUT C 31, 5.2.2004, s. 5.

reglerna i etableringslandet och inte enligt skattelagstiftningarna i alla de medlemsstater där företaget bedriver verksamhet. De medlemsstater som deltar i detta pilotprojekt åtar sig alltså att ömsesidigt erkänna de olika metoderna att beräkna beskattningsbar vinst.

När det gäller utarbetandet av en gemensam konsoliderad beskattningsgrund för företag som bedriver verksamhet i EU finns alltid möjligheten att tillämpa fördragets bestämmelser om utvidgat samarbete, om det visar sig omöjligt för alla EU:s länder att göra framsteg.

Vidare planeras enklare momskrav för 2004, bl.a. genom ett system med en enda instans att vända sig till. Systemet bör bygga på erfarenheterna av den enda europeiska instansen för moms som skall betalas av on-line-försäljare i tredje land. Med systemet förenklas momsadministrationen avsevärt eftersom företagen bara behöver vända sig till en enda skattemyndighet på sitt eget språk och följa en enda uppsättning krav.

Kommissionen kommer slutligen också att överväga att använda den öppna samordnings-metoden för att uppmuntra utbyte av bra lösningar på skatteområdet.

4.2.3. Sammanhållningspolitiken som stöd för industri- och strukturomvandlingarna

- Komplement till industriomvandlingarna, stöd till de regionala innovationssystemen

Sammanhållningspolitiken bör inte bara komplettera industriomvandlingarna utan föregripa dem, genom att regionerna uppmuntras att öka sin konkurrenskraft och sin innovations-kapacitet.

Kommissionen tog upp dessa mål i sin tredje rapport om den ekonomiska och sociala sammanhållningen för programplaneringsperioden 2007–2013. I rapporten betonades särskilt innovation på företagen, t.ex. genom närmare kopplingar mellan forskning och näringsliv. En annan sak som bör prioriteras är enklare tillgång till IKT och främjande av användningen av den. Med bättre tillgång till finansiering och kunskaper främjas företagsamheten. Detta kan ske genom skapande av nya företag från universitet och högskolor (*spin-offs*), bättre kontakter mellan näringsliv och forskning och genom främjande av företagskuvöser. På dessa sätt kommer man inom sammanhållningspolitiken att utnyttja industriklustrens potential som en metod att öka regionernas konkurrenskraft.

Stöd till de minst utvecklade regionerna, både i de nuvarande och de nya medlemsstaterna, är sammanhållningspolitikens första prioritering. I dessa regioner kommer direkt stöd till industrin att åtföljas av förbättrade allmänna villkor för företagen och av utbyggd och moderniserad transport-, tele- och energiinfrastruktur. Man har även föreslagit att en ”justeringsfond” skall inrättas. Fonden skulle få upp till en miljard euro per år och därigenom få möjlighet att lindra följderna av den ekonomiska utvecklingen inom enskilda regioner eller branscher som är särskilt utsatta för internationell konkurrens eller andra asymmetriska chocker.

- Den europeiska sysselsättningsstrategin i konkurrenskraftens tjänst

I den europeiska sysselsättningsstrategin, som ingår i Lissabonstrategin, betonas de faktorer som direkt påverkar den europeiska industrins konkurrenskraft, såsom humankapitalets utveckling och livslångt lärande, sysselsättningsskapande och företagaranda samt främjande av arbetstagarnas och företagens förmåga att anpassa sig till de ekonomiska förändringarna. Detta stöds av Europeiska socialfonden som bidrar till framväxten av en långsiktigt

konkurrenskraftig kunskapsekonomi genom investeringar i utbildning, aktiva arbetsmarknadspolitiska åtgärder och åtgärder för social integration.

- De transeuropeiska näten och de stora europeiska projekten

Investeringar i de europeiska näten är oerhört viktiga för att skapa bättre tillgänglighet och minska trafikstockningarna, vilka enligt vissa uppskattningar kostar så mycket som 2 % av EU:s BNP. Tillgängligheten anges av företagen som ett av de avgörande kriterierna när de beslutar om lokaliseringar. De stora projekten inom de transeuropeiska näten är även en viktig del i tillväxtinitiativet som lanserades i fjol.

Svårigheten med dessa projekt är inte bara att välja de bästa projekten utan även att finansiera dem[45]. Nya metoder bör utforskas, såsom avgiftsbeläggning, offentlig-privata partnerskap och europeiska lån.

Flera initiativ på området pågår och planeras:

- Genomförandet av det transeuropeiska nätet genom nya riktlinjer (översyn av beslut 1692/96/EG pågår), förslaget till nya regler för beviljande av stöd för åren 2007–2013, och eventuellt inrättandet av en förvaltningsbyrå.

- De stora teknikprojekten skapar f.ö. marknader för den europeiska industrin och möjligheter till teknikexport. Enbart de prioriterade projekten inom det transeuropeiska nätet kommer t.ex. att utgöra en marknad på 30 miljarder euro för tågsätt och signalutrustning för höghastighetståg. Avregleringen av järnvägssektorn torde också spela en pådrivande roll.

- Genomförandet av Galileo-projektet: under 2004 skall tillstånd om utplacering och idrifttagande meddelas. För 2005 planeras ett initiativ bestående av ett industriprogram för att utveckla och fram till 2015 införa ett integrerat flygledningssystem.

- De nya trafikavgifterna för tunga fordon i samband med den pågående översynen av Eurovinjett-direktivet. Härigenom blir det f.ö. möjligt att skapa en större tydlighet i hur avgifterna används till förmån för transportsektorn vilket kommer att gynna industrin i dess egenskap av kund.

4.2.4. Förenlighet mellan konkurrenskraft och hållbar utveckling

- Hållbar produktion

Hållbar produktion är en förutsättning för att miljöskador skall kunna frikopplas från den ekonomiska tillväxten. Den går ut på att ”producera mer med mindre”, både i ekonomin i stort och inom enskilda branscher eller företag. Mer miljöeffektiva produktionssätt (effektiva både ifråga om ekonomi och miljövänlighet) krävs för att möta denna utmaning. Hållbar produktion är också en marknad för leverantörer av utrustning, teknik och tjänster på ett område där vissa EU-företag är världsledande.

---

[45] Enbart det transeuropeiska transportnätet torde kosta 600 miljarder euro fram till 2020, varav 230 miljarder euro för de prioriterade projekt som rådet och parlamentet förklarat vara av europeiskt intresse.

Kommissionen kommer under 2004 att lägga fram ett förslag på hur hållbar produktion kan främjas på det enskilda företaget. Förslagets syfte är att skapa förutsättningar för att så många företag som möjligt skall finna det ekonomiskt intressant att förbättra sina miljöresultat och integrera miljöhänsyn i sin förvaltning och i sina utvecklingsstrategier. En central idé är att stärka partnerskapet mellan myndigheterna och näringslivet så att näringslivet i så stor omfattning som möjligt får medverka i utarbetandet av miljöåtgärder som rör produktionen och att främja deras medverkan i genomförandet av åtgärderna.

- Satsa på ”ren” energi och teknik

Man bör satsa mer på att utveckla ”ren” teknik och ny energi. Den traditionella metoden på området inriktas på stöd i form av medfinansiering av forskningsprojekt, vilket inte tar särskilt mycket hänsyn till industrins reella efterfrågan eftersom tonvikten i alltför hög grad ligger på grundforskning. För att lösa det problemet bör man satsa mer på samarbete mellan det allmänna och näringslivet genom skapande av gemensamma organisationer som skall sköta projekt som utformas och förvaltas gemensamt. De tillämpningar som bör undersökas är idag många inom industrinischer där Europa kan utnyttja sitt kunnande eller snabbt skaffa sig kunnande (t.ex. vindkraft, energieffektivitetsteknik, ersättningsbränslen som vätgas, vattenrening och avfallshantering).

För utvecklingen av ”ren” teknik kan dessutom den offentliga upphandlingen få en mycket stor betydelse som stöd till nya marknader.

- Uppmuntran av dialogen mellan arbetsmarknadens parter, även i branschfrågor

Dialog är ett viktigt redskap för samråd och förhandlingar mellan arbetsmarknadens parter som bidrar till en bättre avvägning mellan ekonomiska och samhälleliga hänsyn i den hållbara utvecklingen. Arbetsmarknadens parter har åtagit sig att ta upp frågor som har direkt anknytning till Lissabonstrategin.

2002 antog de en ram för åtgärder för livslångt lärande och riktlinjer för att föregripa och hantera de förändringar som blivit nödvändiga på grund av omstruktureringarna av företagen.

Initiativ till social övergripande dialog kan dessutom kompletteras av en dialog på branschnivå vilket kan bidra till sysselsättningsskapandet och omställningen av industrin.

Ett annat bidrag till övervakningen av den europeiska ekonomins utveckling kan lämnas av ”European Monitoring Centre on Change” (EMCC), som specialiserat sig på utbyte av bra lösningar, information och idéer om föregripande och hantering av förändringar.

4.2.5. EU-företagens internationella utveckling

- Enklare tillträde till marknader utanför EU

En konkurrenskraftig europeisk industri bör kunna få tillträde till marknaderna utanför EU på samma villkor som sina konkurrenter. EU bör därför fortsätta att se till att dessa marknader öppnas i enlighet med våra partners åtaganden, bl.a. inom Världshandelsorganisationen.

EU tillämpar en strategi för marknadstillträde som går ut på att minska och undanröja hindren för den europeiska varu- och tjänsteexporten till tredje land. Särskild vaksamhet är påkallad när det gäller de framväxande ekonomierna, vars framgångar på EU-marknaden bör motsvaras av efterlevnad av den marknadsdisciplin de åtagit sig att följa.

När det gäller tullar har visserligen de tidigare förhandlingsrundorna lett till avsevärt minskade hinder för marknadstillträde, men tyvärr lett till mycket divergerande tullstrukturer med exempelvis avsevärda skillnader i fråga om de högsta tullsatserna, avgifternas progressivitet, andelen konsolideringar och skillnaden mellan konsoliderade och tillämpade tullsatser. Den viktigaste frågan i de multilaterala förhandlingarna om tillträde till varumarknaderna är att minska och förenhetliga de tullsatser som Världshandelsorganisationens medlemmar för närvarande tillämpar och sätta ett tak för de högsta tullarna.

För att de europeiska exportföretagen skall få bättre villkor för marknadstillträde krävs även att nya medlemmar tas upp i Världshandelsorganisationen och att bilaterala handelsavtal ingås där så krävs (förhandlingar om detta pågår med länderna i Gulfstaternas samarbetsråd och Mercosur).

Den successiva minskningen av tullmurarna, åtminstone mellan de industrialiserade länderna, innebär att mer uppmärksamhet måste ägnas åt tekniska handelshinder, som om de tillåts breda ut sig kan göra tullsänkningarna meningslösa. Det utvidgade regelsamarbetet med vissa utomeuropeiska länder som utgör viktiga marknader för EU (USA, Latinamerika, Kina, Japan, Kanada m.fl.) kompletterar de multilaterala insatserna och kan avhjälpa avsaknaden av bilaterala handelsavtal.

När det gäller minskade tekniska handelshinder kan samarbete mellan de europeiska standardiseringsorganen (CEN/CENELEC/ETSI) och de internationella (ISO/CEI/ITU) leda till internationella standarder som underlättar tillträdet till olika marknader, förutsatt att standarderna även används av våra handelspartner. EU bör yttra sig med en stämma inom de internationella transportorganisationerna (IMO, ICAO, OTIF) för att trygga en rättvis marknad för operatörer och tillverkare av fordon och utrustning. Problemet med rättvisa villkor på marknaden är särskilt kännbart inom varvsindustrin.

I samband med förhandlingarna om Dohaagendan om utveckling har EU dessutom arbetat för en rimligare avvägning mellan de bördor som orsakas av och de berättigade målen för tekniska handelshinder (folkhälsa, miljöskydd, skattekontroller osv.). Enklare tulladministration (förenklade formkrav och tullkontroller för att minska orimligt stora bördor för de ekonomiska aktörerna, särskilt små och medelstora företag) bidrar också till marknadstillträde. Med hjälp av modern teknik, framför allt informationsteknik, kan man skapa en förenklad, papperslös miljö både för företagen och för tullen och andra myndigheter som har med tillsynen över den internationella handeln att göra. Dessutom kan tillförlitlighetscertifiering av företag och transportörer i samarbete med våra största handelspartner bidra till enklare säkerhetskontroller i handeln.

Slutligen är det immaterialrättsliga skyddet oerhört viktigt. EU övervakar därför noga att immaterialrätten respekteras både internationell enligt Trips-avtalet och andra internationella konventioner, och internt när det gäller kampen mot pirattillverkning och varumärkesförfalskning.

- Respekt för världshandelns regler (antidumpnings-, antisubventions- och skyddsåtgärder)

Förutom de åtgärder som nämnts ovan inriktas EU:s handelspolitik även på att se till att nya handelshinder inte uppstår till förfång för de europeiska exportföretagen. Detta innebär i praktiken t.ex. noga bevakning av hur handelsvapnen (antidumpnings-, antisubventions- och

skyddsåtgärder) används av våra handelspartner så att de inte tillämpar dem på ett otillåtet sätt.

Omvänt tillämpar EU sina egna handelsvapen för att se till att importen från utomeuropeiska länder följer de internationella reglerna. Detta har visserligen ingen direkt inverkan på företagens konkurrenskraft, men bidrar indirekt till den genom en hävstångsverkan och genom att ett stabilt och förutsägbart investeringsklimat skapas. Denna positiva effekt kommer att utvidgas till de nya medlemsstaterna i och med utvidgningen.

- Den inre marknaden och EU:s standarder i grannländerna

EU bör satsa mer på att utvidga den inre marknadens modell till grannländerna för att skapa en konkurrens som bygger på lika villkor. Detta håller nu på att ske för kandidatländerna (Rumänien, Bulgarien och Turkiet) och för de länder på västra Balkan som vill ansluta sig till EU. Enligt den nya grannskapspolitiken[46] uppmanas länderna i Medelhavsområdet och Östeuropa att tillnärma sin lagstiftning, bl.a. i fråga om industriprodukter.

En handlingsplan för fri rörlighet för industriprodukter har redan antagits av EU:s och Medelhavsländernas handelsministrar. Planen bygger på att partnerländerna kring Medelhavet anpassar sig till europeiska standarder så att handeln mellan de två regionerna underlättas. Ett av redskapen för detta är avtal om bedömning av överensstämmelse och godkännande av produkter, vilket innebär att produkterna kan röra sig fritt på de bägge marknaderna. Liknande avtal kommer att erbjudas de östeuropeiska partnerländerna i grannskapspolitiken, t.ex. Ukraina och Moldavien.

- Miljöpolitiken i ett internationellt perspektiv

På det miljöpolitiska området har EU en viktig roll att spela i de internationella förhandlingarna. Att följa de internationella åtagandena kan leda till ökade kostnader för EU-företagen, särskilt om företagen i våra viktigaste konkurrentländer inte måste följa samma åtaganden eller underlåter att följa dem. Detta är särskilt oroande när det gäller företag i snabbindustrialiserande länder (t.ex. Kina, Indien, Brasilien eller Argentina), för att inte tala om USA:s motvilja mot att göra sådana åtaganden. Kommissionen kommer att utforma principer med en lämplig avvägning mellan de tre hörnstenarna i den hållbara utvecklingen i samband med förhandlingar om multilaterala miljöavtal. På så sätt kan man ta hänsyn till konkurrenskraften och kostnadseffektiviteten i kommissionens förhandlingsmandat och se till att EU:s internationella åtaganden är förenliga med dess interna lagstiftning.

*

Vid denna granskning av gemenskapspolitiken har flera möjligheter till samverkan framkommit. Med ledning av detta vill kommissionen fördjupa denna reflektion i särskilda meddelanden med bedömningar av hur gemenskapens olika politiska insatser påverkar den europeiska industrins konkurrenskraft och hur denna inverkan kan förbättras.

---

[46] Kommissionens meddelande ”Ett utvidgat Europeiskt grannskap: en ny ram för förbindelserna med våra grannländer i öster och söder”, KOM(2003) 104 slutlig av den 11 mars 2003.

4.3. Anpassad tillämpning av industripolitiken för olika branscher

I meddelandet från 2002 om industripolitiken framhävdes behovet av att beakta de olika branschernas särdrag när övergripande åtgärder vidtas. Förhållandena är delvis olika i olika branscher och kräver därför en anpassad behandling.

I vissa branscher är det regelklimatet som har den avgörande betydelsen, oavsett om det är för att möjliggöra innovation som i läkemedelsbranschen, eller på grund av miljöhänsyn som i bil- eller kemiindustrin. I andra branscher är det däremot världsmarknaden som anger tonen, t.ex. i tekoindustrin eller varvsbranschen, oavsett om det beror på den understundom illojala konkurrensen från de framväxande ekonomierna eller på grund av problem med marknadstillträde i tredje land. Slutligen är det inom exempelvis försvarsindustrin snarast avsaknaden av en sann inre marknad som är ett stort problem. Dessa exempel belyser mångfalden i tillverkningsindustrin och behovet av att ta hänsyn till denna mångfald genom att sörja för bästa möjliga samverkan mellan de olika politiska insatserna.

Att kommissionen bedriver verksamhet inom olika branscher innebär inte en tillbakagång till svunna tiders inverventionism, utan bygger tvärtom på att väsentligen övergripande åtgärder anpassas till de särskilda behoven inom varje bransch enligt de metoder som angetts ovan. Med det arbete som planerats för de närmaste åren kan metoderna utvecklas för att kartlägga, i möjligaste mån föregripa och understödja industrins strukturomvandling i nära samarbete med de berörda parterna.

Fortsättning av tidigare arbete

Arbetet inom G10 har lett till flera rekommendationer om läkemedelsindustrins konkurrenskraft: fastställande av en rad indikatorer för att underlätta jämförelser och riktmärkning, förbättring av lagstiftningen och tillgång till innovativa läkemedel, främjande av innovation och förbättrad vetenskaplig grund. Den centrala frågan är att göra en avvägning mellan hälsoskydd och innovationsfrämjande. Den verksamhet som redan pågår inom läkemedelsbranschen på grundval av G10:s arbete kommer att fortsätta. På liknande sätt har gruppen Leadership 2015 satt upp en rad prioriteringar inom varvsindustrin: ökad satsning på FoU och innovation, regler för lojal konkurrens på världsmarknaden (*level playing field*), finansierings- och garantisystem, skydd av immaterialrätt samt tillgång till kvalificerad arbetskraft. Dessa prioriteringar kommer att följas upp särskilt. I bägge fallen handlar det om att verkställa riktlinjer som föreslagits av kommissionen och godkänts av rådet på grundval av högnivågruppernas rekommendationer.

Kommissionen kommer även att fortsätta med sitt arbete i fråga om de riktlinjer som antagits i strategin för biovetenskap och bioteknik.

När det gäller teko-industrin angavs det tydligt i meddelandet från 2003 vilka frågor som har avgörande betydelse för branschen: innovation, FoU, utbildning samt samarbete med Kina på det industripolitiska området. Den högnivågrupp för branschen som kommissionen inrättade kommer att fortsätta att granska utvecklingen och lägga fram rekommendationer till EU:s och medlemsstaternas politiska beslutsfattare i för branschen viktiga frågor. Kommissionen kommer att rapportera om detta i juli 2004. När det slutligen gäller företagstjänster har ett europeiskt forum just inrättats, som skall arbeta vidare med att granska samspelet mellan tillverkningsindustrin och företagstjänsterna för att kartlägga de tendenser som gör att tjänstesektorn är en allt viktigare källa till förädlingsvärde för tillverkningsindustrin.

Nästa initiativ

Kommissionen kommer först och främst att bevaka de viktigaste industribranschernas konkurrensläge och strukturomvandlingens förlopp. På så sätt torde det bli möjligt att uppmärksamma snabba försämringar av läget i en bransch så att åtgärder kan vidtas.

Vidare kommer kommissionen att varje år granska några enskilda branschers konkurrenskraft och om det behövs ta initiativ. I valet av bransch att granska kommer kommissionen att sträva efter att ta hänsyn till de många olika utmaningar i konkurrenshänseende som företagen står inför: lagstiftning, teknisk och annan innovation samt färdigställandet av den inre marknaden.

För 2004–2005 planeras exempelvis följande initiativ:

- Ett initiativ kommer att ägnas åt verkstadsindustrin, som ju har avgörande betydelse för hela ekonomin eftersom den levererar kapitalvaror till alla industrigrenar.

- Miljöindustrin, dess internationella konkurrenskraft, dess tillväxtpotential (även i de nya medlemsstaterna) och hinder för dess utveckling kommer att granskas. Eventuellt kommer åtgärder att vidtas.

- När det gäller bilindustrin har inrättandet av en högnivågrupp redan tillkännagetts. Olika nyckelfrågor kommer att tas upp: innovation, utbildning, säkerhet och miljö. Särskild vikt kommer att fästas vid lagstiftningens samlade inverkan på sektorns konkurrenskraft.

- Slutligen kommer kommissionen att ta sig an informationsteknikbranschen och branschen för andra metaller än järn och stål, vilken främst har att tampas med råvarubrist.

5. SLUTSATSER: FÖR EN KONKURRENSKRAFTIG EUROPEISK INDUSTRI

Europeiska unionen står inför en strukturomvandling som ger sig till känna på flera plan:

- **På det makroekonomiska planet**. Omfördelningen av resurser från tillverkningsindustrin till tjänstesektorn fortlöper och får inte förväxlas med avindustrialisering. Denna process innebär inte alls att tillverkningsindustrin är på tillbakagång utan är snarare ett uttryck för strukturella förändringar (ändrad efterfrågan, förändringar i organisationen m.m.). Här kan framhållas att ökad arbetskraftsproduktivitet i industrin är en förutsättning för att bevara en stark industriell bas i EU.

- **Inom tillverkningsindustrin som helhet**. Den internationella konkurrensen, oavsett om den kommer från industrialiserade länder (USA, Japan) eller framväxande länder (Kina, Indien), innebär att omställningen till branscher med högre teknikinnehåll måste fortsätta. Endast med en sådan positionering kan den europeiska industrin möta dessa utmaningar.

- **Inom de enskilda branscherna**. Konkurrensen från de framväxande länderna i arbetskraftsintensiva branscher innebär att företagen i de utsatta branscherna (t.ex. textil, skor och läder) ständigt innoverar och inriktar sig på verksamheter och produkter med stort kunskapsinnehåll. Endast med en sådan strategi kan risken för avindustrialisering begränsas i de branscher som är särskilt utsatta för detta slags konkurrens.

Dessa förändringar är nödvändiga. Det vore självbedrägeri att försöka motverka dem: den enda följden skulle vara att de oundvikliga förändringarna på längre sikt blir mer smärtsamma. De måste därför kartläggas och föregripas, och vid behov understödjas.

De olika konkreta åtgärder och initiativ som föreslås i detta meddelande har alla följande mål:

– Syftet med **bättre regler** är att begränsa bördorna på företagen till det som är nödvändigt för att uppnå lagstiftningens mål. Här är det särskilt viktigt att göra en avvägning mellan de eftersträvade målen och bevarandet av industrins konkurrenskraft. Lagstiftningen bör ersättas av eller kompletteras med andra metoder där så är lämpligt. Samtidigt måste reglerna vara så tydliga, stabila och förutsägbara att rättsäkerheten tryggas, eftersom detta är en förutsättning för en miljö som gynnar ekonomin.

– Med ett **bättre utnyttjande av samverkan mellan gemenskapens olika politiska insatser** går det att förbättra insatsernas inverkan på industrin, särskilt med tanke på kunskapsekonomins framväxt och den förstärkta sammanhållningen i ett utvidgat EU. Dessa två mål hänger för övrigt ihop: endast genom förstärkt sammanhållning i EU kan den nödvändiga övergången till kunskapsekonomin bli något mer än en sak för de mest avancerade företagen, regionerna och branscherna.

– Slutligen kan man genom att **eftersträva den bästa kombinationen av politiska insatser på sektoriell nivå** konkret bekräfta att EU:s industripolitik når sina mål i termer av ökad industriell konkurrenskraft. Vid behov kommer förslag till förbättringar att läggas fram.

Europeiska unionen står inför den mest ambitiösa utvidgningen i sin historia. De nya medlemsstaterna kommer på grund av sin bakgrund i särskilt hög grad att stå inför stora utmaningar för att klara av strukturomvandlingarna, och detta trots de stora framsteg som gjorts det senaste årtiondet. De föreslagna prioriteringarna, som går ut på att påverka olika faktorer som bestämmer industrins konkurrenskraft, är särskilt viktiga för de nya medlemsstaterna: med en viss återhållsamhet i lagstiftningshänseende kan man se till att deras ännu bräckliga konkurrenskraft inte undergrävs i förtid. Genom att satsa på spridning av kunskap och sammanhållning kan de skaffa sig långsiktiga komparativa fördelar i stället för flyktiga fördelar på grund av billig arbetskraft. Med en branschspecifik hållning till konkurrenskraften kan man formulera skräddarsydda lösningar på industrinomställningens problem som är särskilt kännbara i dessa länder. Utvidgningens utmaningar för EU:s konkurrenspolitik kan alltså mötas med framgång och de möjligheter som den erbjuder utnyttjas till fullo.

En industripolitik som är utformad på detta sätt kommer att bidra till att göra industrin i det utvidgade EU, även i de nya medlemsstaterna, i stånd att lämna ett avsevärt bidrag till de mål som Europeiska rådet satte upp i Lissabon.

BILAGA
Statistik

Tabell 1: Avindustrialisering: minskad sysselsättning i industrin 1955–1998

	Toppår	Andel (%) i industrin toppåret	Andel (%) i industrin 1988	Minskning (%) från toppåret till 1998
Storbritannien	1955	47,9	26,6	44,5
Belgien	1957	47,0	26,1	44,5
Sverige	1965	42,8	25,7	40,0
Nederländerna	1965	41,1	22,2	46,0
Danmark	1970	37,8	26,8	29,1
Italien	1971	39,7	31,9	19,6
Frankrike	1973	39,5	25,2	36,2
Österrike	1973	42,8	30,4	29,0
Irland	1974	32,6	28,3	13,2
Finland	1975	36,1	27,7	23,3
Spanien	1975	38,4	30,4	20,8
Grekland	1980	30,2	22,9	24,2
Portugal	1982	37,5	36,4	2,9
USA	1966	36,0	23,6	34,4
Japan	1973	37,2	32,0	14,0

Källa: Feinstein C., Structural Changes in the developed countries during the XX century. Oxford Review of Economic Policy, vol 15, nr 4 1999. Uppgifter från OECD.

Tabell 2: Årlig tillväxt av arbetsproduktiviteten*, EU och USA

%	EU-15			USA		
	1979-90	1990-95	1995-01	1979-90	1990-95	1995-01
Ekonomin totalt	2,2	2,3	1,7	1,4	1,1	2,3
Jordbruk	5,2	4,8	3,3	6,4	1,7	9,1
Gruvor och utvinning	2,9	13,1	3,5	4,4	5,1	-0,2
Tillverkningsindustrin	3,4	3,5	2,3	3,4	3,6	3,8
El, gas, vatten	2,7	3,6	5,7	1,1	1,8	0,1
Byggnadsindustrin	1,6	0,8	0,7	-0,8	0,4	-0,3
Distribution	1,3	1,9	1	1,8	1,5	5,1
Transport	2,8	3,8	2,3	3,9	2,2	2,6
Kommunikationer	5,2	6,2	8,9	1,4	2,4	6,9
Finansiella tjänster	2,2	1	2,8	-0,7	1,7	5,2
Företagstjänster	0,7	0,7	0,3	0,1	0	
Sociala och personliga tjänster	-0,3	0,4	0,3	1,2	0,9	-0,4
Offentlig förvaltning, utbildning, hälso- och sjukvård	0,6	1,1	0,8	-0,4	-0,8	-0,6

*Källa: M. O'Mahony, B. Van Ark (2003). * arbetsproduktivitet per arbetade timmar.*

Tabell 3: Branschindikatorer 1979–2001

	Tillväxt av mervärde, sysselsättning och arbetsproduktivitet (Tot. årlig tillväxt (%) 1979-2001)			Andel i tillverkningen (andel (%) av mervärde i 1995 års priser)		Handelsbalans för EU-15 (miljarder euro)	
	Mervärde (1995 års priser)	Syssel-sättning	Arbetspro-duktivitet	1979	2001	1989	2001
Elektroniska komponenter	8,5	-0,1	8,6	0,2	1,0	-	-
Telekommunikationsutrustning	7,3	-1,2	8,6	0,4	1,6	-	-
Kontorsutrustning	7,4	-0,6	8,0	0,3	1,2	- 16,3	- 33,5
Radio- och TV-mottagare	3,9	-2,3	6,3	0,3	0,6	- 11,9	- 17,7
Kemikalier	3,4	-1,3	4,7	4,7	7,5	14,0	53,5
Andra instrument	2,5	-1,8	4,4	0,4	0,5	-	-
Stål- och metallframställning	0,7	-3,1	3,7	2,9	2,6	- 5,1	- 15,6
Övriga maskiner och utrustning	2,5	-0,7	3,2	2,4	3,2	3,5	4,6
Papper och papp	2,0	-1,0	3,0	1,8	2,1	0,8	5,3
Luftfartyg och rymdfarkoster	2,1	-0,6	2,7	0,9	1,1	-	-
Vetenskapliga instrument	2,4	-0,2	2,6	1,1	1,4	- 1,6	0,8
Icke-metalliska mineraliska produkter	1,1	-1,3	2,3	3,6	3,4	5,4	7,6
Motorfordon	1,6	-0,7	2,3	4,5	4,8	16,7	43,3
Trä, varor av trä och kork	1,1	-1,0	2,1	1,7	1,6	- 4,4	- 4,8
Elektrisk tråd	1,1	-1,0	2,1	0,3	0,3	-	-
Gummi och plast	2,4	0,6	1,8	2,7	3,5	2,5	4,4
Livsmedel, drycker och tobak	1,1	-0,6	1,7	7,1	6,9	2,3	7,0
Tryckeri- och förlagsverksamhet	1,6	-0,1	1,7	3,7	4,0	1,7	3,1
Maskinbyggnad	0,6	-1,1	1,7	7,7	6,7	-	-
Annan metallvarutillverkning	0,8	-0,8	1,6	6,7	6,1	5,4	6,9
Möbler, diverse tillverkning, återvinning	0,4	-0,7	1,1	3,2	2,7	2,0	- 6,2

** per arbetade timmar.*

Källa: M. O'Mahony och B. van Ark (2003); Eurostat. Citerad i KOM(2003) 704 slutlig, 21.11.2003.

Tabell 4: Branschindikatorer 1979–2001.

	Tillväxt av mervärde, sysselsättning och arbetsproduktivitet (Tot. årlig tillväxt (%) 1979-2001)			Andel i tillverkningen (andel (%) av mervärde i 1995 års priser)		Handelsbalans för EU-15 (miljarder euro)	
	Mervärde (1995 års priser)	Syssel-sättning	Arbetspro-duktivitet	1979	2001	1989	2001
Konfektion	-0,2	-3,4	3,2	2,2	1,6	-9,1	-29,1
Varvsindustrin	-0,2	-3,4	3,2	2,2	1,6	-	-
Textilier	-0,8	-3,2	2,3	3,7	2,3	-0,2	-0,8
Läder och skodon	-1,1	-3,3	2,2	1,4	0,9	0,9	-3
Mineraloljeraffinering, koks, kärnbränsle	-3,6	-2	-1,7	2,8	0,9	-7,5	-6,7

** per arbetade timmar.*

Källa: M. O'Mahony och B. van Ark (2003); Eurostat. Citerad i KOM(2003) 704 slutlig, 21.11.2003.

Diagram 5: Sysselsättning och mervärde i fasta priser i EU:s tillverkningsindustri

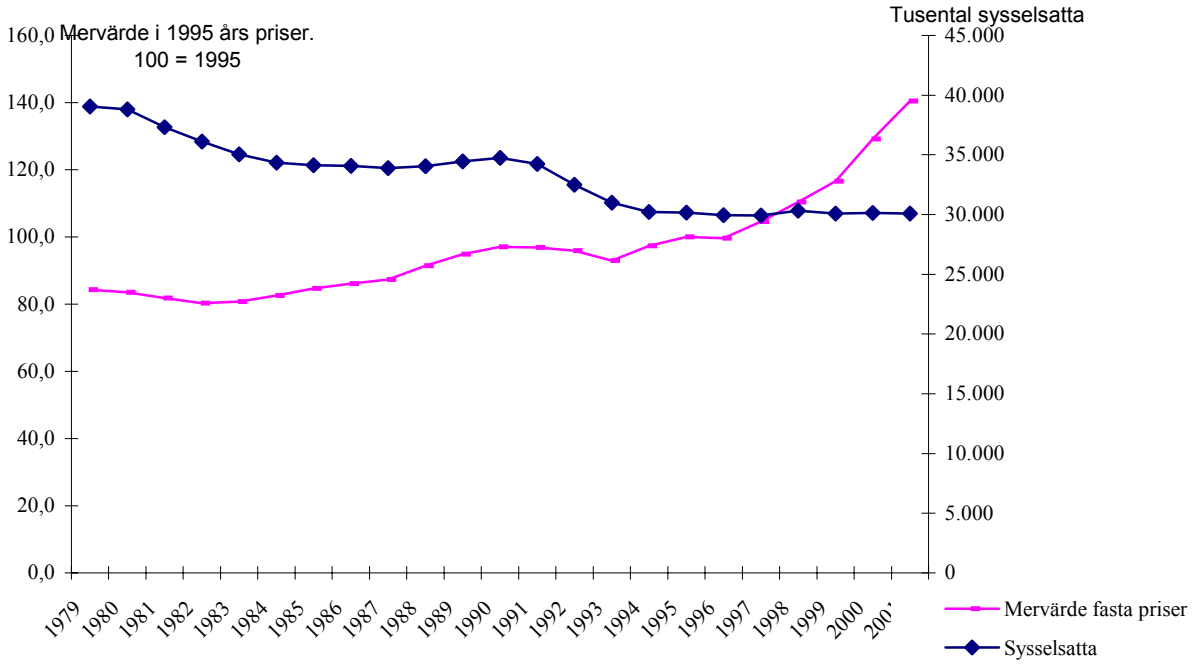

Källa: M. O'Mahony, B. Van Ark (2003).

Tabell 6: Arbetsproduktivitetens* årliga tillväxt i tillverkningsindustrin 1996-2000

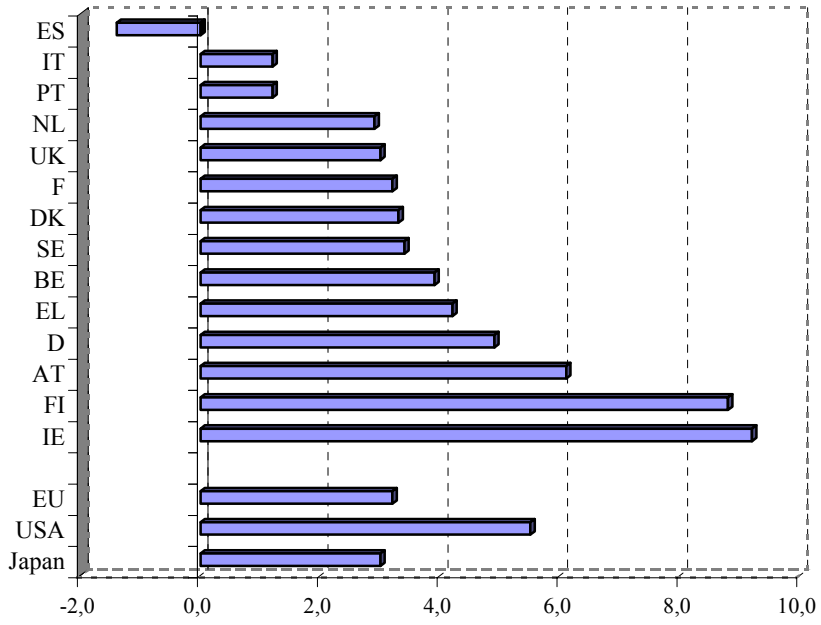

**Per anställda*

Källa: Konkurrenskraftsrapporten 2001.

Tabell 7: Arbetsproduktivitetens* årliga tillväxt efter klassificering

	1979-1990		1990-1995		1995-2001	
	EU	USA	EU	USA	EU	USA
EKONOMIN TOTALT	**2,2**	**1,3**	**2,3**	**1,1**	**1,7**	**2,2**
IKT-klassificering						
IKT-prod. sektorer	7,2	8,7	5,9	8,1	7,5	10
Tillverkning	12,5	16,6	8,4	16,1	11,9	23,7
Tjänster	4,4	2,4	4,8	2,4	5,9	1,8
IKT-anv. sektorer	2,2	1,2	2	1,2	1,9	4,7
Tillverkning	2,4	0,5	2,4	-0,6	1,8	0,4
Tjänster	2,1	1,4	1,8	1,6	1,8	5,3
Ej IKT-sektorer	1,8	0,5	2,1	0,3	1	-0,2
Tillverkning	3	2,1	3,6	2,7	1,6	0,3
Tjänster	0,6	-0,2	1,2	-0,5	0,5	-0,3
Övriga	3,4	2	3,2	1,2	2,1	0,7
Klassificering efter kvalifikation						
Hög kval.	1,8	1,5	1,7	1,5	1,6	2,5
Hög-medel kval.	2,2	-0,4	2,3	-0,6	2,7	1
Låg-medel kval.	1,9	1,3	2	1,2	1,3	3
Låg kval.	2,5	1,4	2,7	1,8	1,1	0,6

** per arbetade timmar*

Källa: M. O'Mahony, B. Van Ark (2003). Se kapitel 2 för använda klassificeringar.

Tabell 8a: IKT-utgifter som andel (%) av BNP

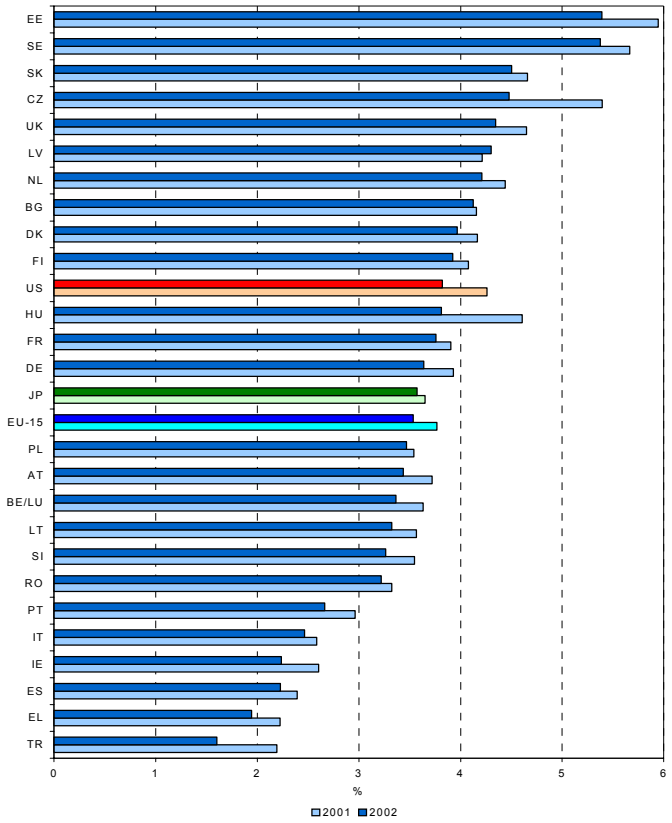

Källa: Enterprise Scoreboard. SEK(2003) 1278, 4.11.2003.

Diagram 8b: Jämförelse mellan EU och Japan av vissa indikatorer

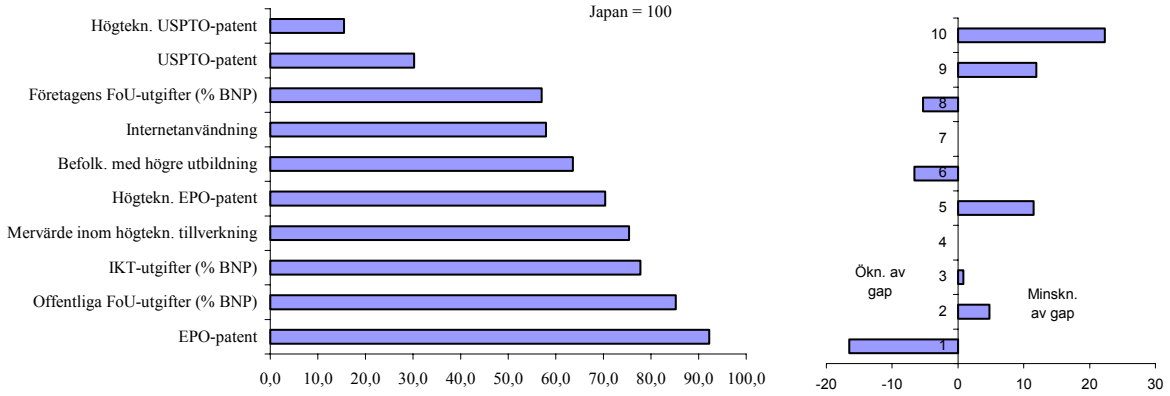

Källa: Innovation scoreboard 2003. Technical Paper n° 2. Analysis of National Performances. 2003, Trend: 1997-2001

Tabell 9: Kostnadskonkurrenskraftens utveckling

Enhetskostnader för arbete (14 industribranscher i EU, USA = 100).

	1979-81	1994-96	1999-01
Icke metalliska mineraliska produkter	60,5	70,9	53,4
Vetenskapliga instrument	81,5	90	64,6
Tryckeri- och förlagsverksamhet	140,7	93,4	65,2
Läder och skodon	82,3	98,6	68,2
Maskinbyggnad	123,1	110,3	69,3
Papper och papp	109,4	99,5	70,2
Annan metallvarutillverkning	64,2	89,9	72
Gummi och plast	55,1	79,3	72,4
Andra maskiner och utrustning	113,1	129,8	74,4
Trä och trävaror	116,5	116,3	77,6
Livsmedel, drycker och tobak	116,8	124,5	78,9
Textilier	82,7	106,2	79,4
Elektrisk tråd	73,2	94,7	81
Möbler, diverse tillverkning, återvinning	80,9	101	82,2
Stål- och metallframställning	108	98,2	83,2
Radio- och TV-mottagare	189,5	129	88,6
Varvsindustri	117,1	119,1	90,1
Kemikalier	162,7	144,5	93,5
Kontorsutrustning	82,5	138,2	105,4
Luftfartyg och rymdfarkoster	165,4	137,2	117,2
Rälsfordon och övriga transportmedel	95,8	130	123,2
Konfektion	128,8	151,4	124,6
Halvledare	167,8	245,8	132,1
Andra instrument	135	144,1	135,7
Telekommunikationsutrustning	184,3	211,9	142,1
Motorfordon	220,1	203,5	181,1
Totalt, tillverkningsindustrin	**92,5**	**113,1**	**94,4**

Källa: M. O'Mahony et B. van Ark (2003)

Diagram 10: Handelsbalans EU/Kina 2002. Viktigaste poster.

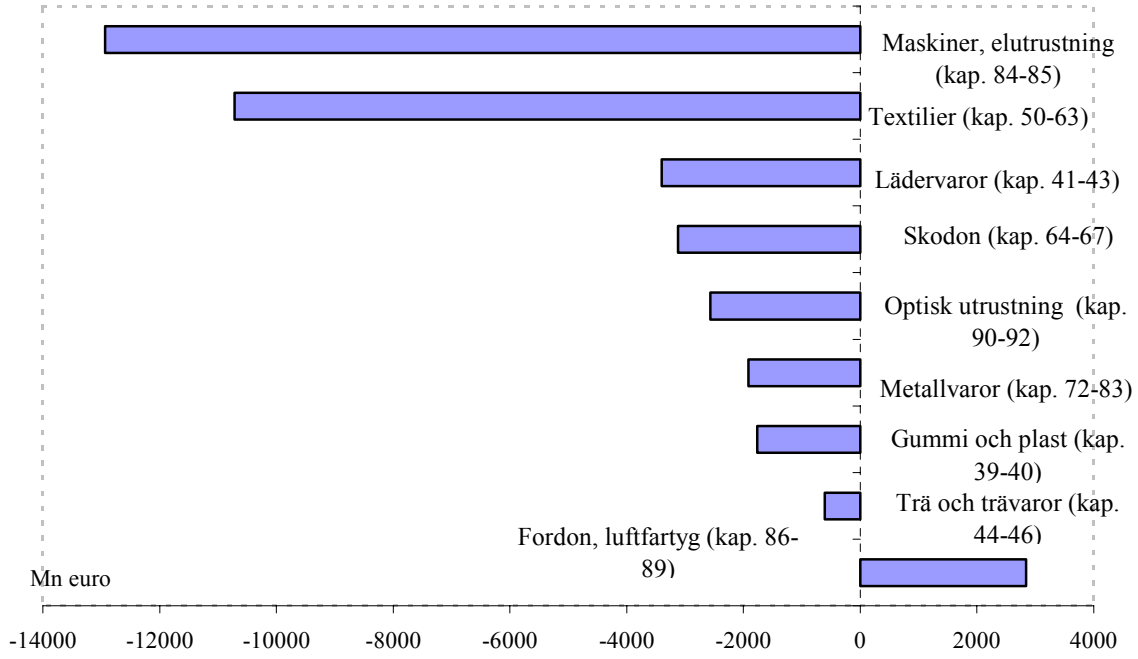

Källa: Eurostat, Comext.